

ดัชนีวัดสถานการณ์สื่อเอเชีย - ประเทศไทย 2553

ดัชนีวัดสถานการณ์ สื่อเอเชีย

รายงานการประเมินภูมิทัศน์สื่อของเอเชีย
จากมุมมองท้องถิ่น

ประเทศไทย 2553

มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท

ถนนอิโรชิมา 28

เบอร์ลิน

10785

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท

อาคารภูมิ ชั้น 23

1550 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่

แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี

กรุงเทพฯ 10400

ประเทศไทย

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

fesmedia Asia

ดัชนีวัดสถานการณ์
สื่อเอเชีย

ISBN No. 978-616-90646-2-6

จัดทำโดย

มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ประเทศไทย

อาคารธณภูมิ ชั้น 23

1550 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่

แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี

กรุงเทพฯ 10400 ประเทศไทย

ติดต่อ

โรฟล์ พาสช์

ผู้ประสานงานด้านสื่อ

มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (เอฟอีเอส)

เบอร์ลิน ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

rolf.paasch@fes.de

มาร์ค ศักขาร

ผู้อำนวยการ

มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

marc@fes-thailand.org

ISBN.978-616-90646-2-6

สารบัญ

ส่วนที่ 1: 11

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้ง
เสรีภาพของสื่อได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมอย่าง
แข็งขัน

ส่วนที่ 2: 31

ภูมิทัศน์ของสื่อ รวมถึงสื่อใหม่ มีลักษณะของ
ความหลากหลายเป็นอิสระและยั่งยืนมั่นคง

ส่วนที่ 3: 43

การกำกับดูแลกิจการวิทยุและโทรทัศน์มีความ
โปร่งใสและเป็นอิสระ มีการเปลี่ยนแปลงสื่อของรัฐ
ให้เป็นสื่อสาธารณะอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 4: 59

สื่อมีความเป็นวิชาชีพในระดับสูง

การแนะนำเรื่องดัชนีชี้วัดสถานภาพสื่อเอเชียใน ประเทศไทย (Asian Media Barometer - ANMB)

ดัชนีชี้วัดสถานภาพสื่อเอเชีย (Asian Media Barometer - ANMB) เป็นงานที่กำลังมีการดำเนินงานอยู่ โดยในเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) ได้มีการริเริ่มในปากีสถานและอินเดีย ANMB ได้ออกแบบให้มีลักษณะการตรวจวัดในเชิงลึกแบบบูรณาการสำหรับตรวจสอบสภาพการณ์ของสื่อระดับชาติในทวีปเอเชีย ANMB แตกต่างจากเครื่องมือการสำรวจสื่อหรือดัชนีการจัดอันดับสื่อรูปแบบอื่น ๆ ANMB เป็นการประเมินตนเองในด้านต่าง ๆ พิจารณาจากกรอบและหลักการของพิธีสารและปฏิญญาระหว่างประเทศ ANMB ใช้แนวคิดของกลไกการทบทวนตรวจสอบกันเองแล้วนำไปประยุกต์ใช้กับสื่อในระดับประเทศ ซึ่งกลไกการตรวจสอบกันเองเป็นสิ่งที่นักการเมืองเองมักจะพูดถึงเสมอในขณะเดียวกัน ดัชนีชี้วัดสถานภาพสื่อของเอเชีย (ANMB) ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวชักจูงเพื่อเป้าหมายทางนิติบัญญัติขององค์กรสื่อ มีการนำผลที่ได้จากการตรวจวัดเสนอต่อสาธารณะในประเทศของตนเพื่อผลักดันให้มีการปรับปรุงสถานการณ์ของสื่อโดยใช้มาตรฐานระหว่างประเทศเป็นเกณฑ์เบื้องต้น นอกจากนี้มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (เอฟอี-เอส – Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)) และภาคีพันธมิตรยังได้บูรณาการให้เป็นงานที่ประสานการรณรงค์ร่วมกันอีกด้วย

รูปแบบและวิธีการของ ANMB ถูกสร้างขึ้นมาตามแบบของ “ดัชนีชี้วัดสถานภาพสื่อแอฟริกา” (African Media Barometer) ซึ่งได้จัดทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) โดยใช้หลักเกณฑ์มาจากพิธีสารและปฏิญญาแอฟริกา เช่น “ปฏิญญาด้านหลักการและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในแอฟริกา ฉบับพ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2002)” ปฏิญญานี้ได้รับแรงกระตุ้นจาก “ปฏิญญาวินฮอสต์ว่าด้วยการส่งเสริมความเป็นอิสระและความเป็นพหุลักษณ์ของสื่อแอฟริกา พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991)” และ “กฎบัตรแอฟริกาด้านการกระจายเสียง พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001)”

อย่างไรก็ตาม สำหรับทวีปเอเชียนั้น มีสถานการณ์ที่แตกต่างออกไป โดยมีความพยายามของปัจเจกชนในหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบเอเชียใต้ที่มีการนำเสนอในเรื่องกฎบัตรและดัชนีชี้วัดด้านเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพของสื่อ เป็นที่น่าเสียดายที่สิ่งเหล่านี้ยังไม่ได้นำไปปฏิบัติจนเกิดความสำเร็จภายในประเทศต่าง ๆ โดยมีต้องพูดถึงในระดับอนุภูมิภาคหรือระดับภูมิภาคเลย ความจริงแล้วปฏิญญาร่วมพ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) ของผู้เขียนรายงานต่อคณะกรรมการพิเศษของสหประชาชาติว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Joint Declaration of 2006 by UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression) ได้บันทึกไว้ว่าภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกยังขาดกลไกดังกล่าว

มีเอกสารเพียงฉบับเดียวที่พยายามเสนอหลักเกณฑ์ที่ไม่ผูกพันในเรื่องเสรีภาพของสื่อ คือ ปฏิญญากรุงเทพฯ ด้วยข้อมูลข่าวสารและการกระจายเสียง พ.ศ. 2546 (Bangkok Declaration on Information and Broadcasting of 2003) โดยมีรัฐมนตรีกระทรวงข่าวสารและการกระจายเสียงจากประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก รวมทั้งผู้นำองค์กรวิทยุและโทรทัศน์ ผู้กำหนดนโยบาย นักวิชาการ และผู้แทนจากองค์กรระหว่างประเทศได้ร่วมพูดคุยและลงนามให้ข้อเสนอแนะเรื่องเสรีภาพทางด้านข่าวสารและการออกกฎหมายเรื่องการกระจายเสียง

การประชุมดังกล่าวจัดขึ้นโดยสถาบันเอเชีย-แปซิฟิกเพื่อการพัฒนาการกระจายเสียง (AIBD) และได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขันโดยสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) องค์การยูเนสโก องค์การสหประชาชาติ และมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (FES)

ข้อเสนอแนะของที่ประชุมว่าด้วยการเสรีภาพด้านข้อมูลข่าวสาร เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและว่าด้วยการแปรรูปองค์กรสื่อของรัฐให้เป็นองค์กรการกระจายเสียงสาธารณะนั้นสอดคล้องกับดัชนีชี้วัดของ ANMB

ภายหลังจากโครงการนำร่อง ANMB สำหรับอินเดีย ปากีสถานและไทยที่จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) และ 2553 (ค.ศ. 2010) แล้ว โครงการของเอฟอีเอส (FES) ด้านสื่อซึ่งมีสำนักงานที่กัวลาลัมเปอร์จะจัดเตรียมเครื่องมือนี้เพื่อการติดตามตรวจสอบภาพรวมสื่อตลอดจนการสนับสนุนการปฏิรูปสื่อในประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย โดยจะเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2011) เป็นต้นไป

วิธีการ: ในทุก ๆ 2-3 ปีคณะผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนไม่น้อยกว่า 5 คนและผู้แทนจากภาคประชาสังคมจำนวน 5 คน จะประชุมกันเพื่อประเมินสถานการณ์ของสื่อในประเทศของตนเอง ที่ประชุมจะพูดคุยกันเป็นเวลา 2 วัน ในเรื่องสภาพของสื่อตามดัชนีชี้วัดที่กำหนดไว้จำนวน 45 ดัชนีชี้วัด และที่ประชุมจะให้คะแนนระดับ 1-5 โดยไม่ต้องระบุชื่อผู้ให้คะแนน โดยการกำหนดให้ดัชนีชี้วัดถือเป็นเป้าหมาย ซึ่งดัชนีชี้วัดเหล่านี้ได้มาจากพิธีสารทางการเมืองและปฏิญญาต่าง ๆ หากประเทศไม่เข้าเกณฑ์ตามดัชนีชี้วัด คะแนนจะเป็น 1 หากเข้าเกณฑ์ทุกด้านตามดัชนีชี้วัดก็จะได้ 5 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนดีที่สุดที่สามารถได้รับ ที่ปรึกษาของมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (FES) ที่ได้รับการฝึกมาแล้ว จะเป็นผู้ดำเนินการพูดคุยอภิปรายและจะเป็นผู้เรียบเรียงรายงานของประเทศในเรื่องนี้

ระบบการให้คะแนน: หลังจากที่ได้มีการอภิปรายกันแล้ว สมาชิกคณะกรรมการได้ให้คะแนนแก่ดัชนีชี้วัดตามลำดับเป็นการส่วนบุคคลและเป็นการลับตามอัตราส่วน ยกตัวอย่างเช่น คณะกรรมการให้คะแนน “3” หรือ “ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน” ฉะนั้นจะมีรูปแบบดังนี้

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	☐
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน	☐
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	☒
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่	☐
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน	☐

คะแนนรวมของดัชนีชี้วัดแต่ละข้อจะถูกนำมาหารตามจำนวนสมาชิกคณะกรรมการ เพื่อหาค่าเฉลี่ยสำหรับดัชนีชี้วัดแต่ละข้อ คะแนนเฉลี่ยเหล่านี้จะถูกนำมาบวกรวมกันเพื่อให้ได้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มคะแนนซึ่งจะนำไปคิดคะแนนรวมของแต่ละประเทศ

ผลลัพธ์: รายงานเชิงคุณภาพฉบับสุดท้ายจะรวมข้อมูลจากการอภิปรายและระบุคะแนนเฉลี่ยสำหรับดัชนีชี้วัดแต่ละข้อ, ค่าเฉลี่ยของกลุ่มคะแนน, และค่าเฉลี่ยรวมคะแนนของแต่ละประเทศ ในรายงานจะไม่ระบุชื่อของคณะกรรมการเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดตามมา เมื่อเวลาผ่านไปรายงานที่ออกมาปีละสองถึงสามครั้งจะเป็นดัชนีชี้วัดพัฒนาการด้านสื่อในแต่ละประเทศและน่าจะกลายมาเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการอภิปรายทางการเมืองและการปฏิรูปสื่อต่อไป

โรล์ฟ พาสช์
ผู้ประสานงานด้านสื่อ
มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (เอฟพีเอส)
เบอร์ลิน ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี
rolf.paasch@fes.de

มาร์ค คักซาร์
ผู้อำนวยการ
มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ประเทศไทย
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

ดัชนีชี้วัดสถานภาพเอเชีย ประเทศไทย 2553

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ค.ศ. 2007) มีเนื้อหาสาระที่ให้การคุ้มครองและให้หลักประกันแก่สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้หลายมาตรา ทว่าในทางปฏิบัติหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพเหล่านี้กลับถูกจำกัดโดยกฎหมายอื่นๆ อาทิ กฎหมายด้านความมั่นคง เช่น พระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงในราช-อาณาจักร พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ตลอดจนบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการหมิ่นประมาท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 112 เรื่องการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ในหลายกรณีปรากฏว่ามีการบังคับใช้กฎหมายที่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่ขัดแย้งกับเนื้อหาสาระและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังที่มีการนำเสนอในรายงานนี้

อย่างไรก็ดี พลเมืองและนักหนังสือพิมพ์ไทยยังคงเดินทางไปใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนแม้จะรู้สึกกลัวอยู่ในส่วนลึกก็ตาม ส่วนใหญ่จะหวาดกลัวว่าเมื่อแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สถาบันที่มีอำนาจ เช่น สถาบันศาล หรือสถาบันพระมหากษัตริย์ พวกเขาอาจจะถูกจับกุมและถูกตั้งข้อหาร้ายแรง เช่น เป็นกบฏ หรือหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

การสยบยอมต่ออำนาจที่อยู่เหนือกว่าของพลเมืองนั้นมีอยู่ทั่วไป และแผ่กระจายไปในวงกว้าง ตั้งแต่การที่พลเมืองเกรงกลัวต่ออำนาจของสถาบันสื่อมวลชน หรือเจ้าพ่อ/ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น หรือหวาดกลัวต่อผู้ก่อการร้ายและกองทัพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และยังมีการสยบยอมของข้าราชการต่อนักการเมือง นักวิชาชีพสื่อสารมวลชนสยบยอมต่อเจ้าของกิจการ ทั้งยังรวมถึงความหวาดกลัวที่เกิดจากการล่าแม่มดในเครือข่ายสื่อสังคมในอินเทอร์เน็ต ซึ่งใครก็ตามที่แสดงความคิดเห็นของตนอาจจะถูกข่มขู่โดยรัฐหรือฝ่ายที่อยู่ตรงกันข้ามกันทางการเมือง

ท่ามกลางบรรยากาศแห่งความกลัวที่ปกคลุมสังคมไทยและสภาวะการแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างเข้มข้นในช่วงหลายปีมานี้ นักหนังสือพิมพ์หันมาใช้การเซ็นเซอร์ตนเองในการนำเสนอข่าวสารและความคิดเห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นจากแรงกดดันทางการเมือง การแข่งขันทางธุรกิจ และการแทรกแซงโดยเจ้าของกิจการสื่อ ตัวอย่างกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความใกล้ชิดระหว่างนักหนังสือพิมพ์/สื่อมวลชนกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ทำให้การรายงานข่าวไม่เป็นกลางและมีอคติ ในกรณีอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน จะเห็นได้ว่านักหนังสือพิมพ์/สื่อมวลชนขาดความมั่นใจและไม่กล้าที่จะทำงานอย่างอิสระโดย

ไม่เดินตามวาระข่าวของรัฐ ทั้งนี้เป็นเพราะพวกเขาเกรงว่าอาจจะถูกกล่าวหาว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

นอกจากนี้ บทบัญญัติเรื่องการหมิ่นประมาทในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 (ค.ศ. 1956) ยังคงถูกนักการเมืองนำมาใช้ฟ้องร้องดำเนินคดีกับสื่อมวลชนและเจ้าของกิจการสื่อ ซึ่งวิธีการปิดปากสื่อที่ใช้มาตั้งแต่สมัย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และถูกรัฐประหารไปในปีพ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) จะเป็นแนวปฏิบัติที่ไม่เป็นผลดีกับสื่อ รัฐบาลปัจจุบันก็ยังคงนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าองค์กรวิชาชีพสื่อสารมวลชนจะพยายามดำเนินการ เพื่อเสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องนี้ แต่ก็ดูเหมือนว่าจะยังไม่ประสบความสำเร็จ

หลังจากการรัฐประหารโดยกองทัพในปีพ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้ใช้โอกาสในการเร่งออกกฎหมายสื่อหลายฉบับ โดยทั่วไปจากกล่าวได้ว่าเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งมีกฎหมายจัดตั้งองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะ

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ซึ่งเป็นหนึ่งในกฎหมายสื่อที่ออกโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ถูกหน่วยงานของรัฐนำมาใช้เพื่อลดทอนสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แม้ว่าการจัดทำเว็บไซต์และบล็อกในอินเทอร์เน็ตจะต้องจดทะเบียนอย่างเป็นทางการกับหน่วยงานของรัฐ แต่ปรากฏว่าในช่วงวิกฤติทางการเมืองในปีพ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) มีเว็บไซต์จำนวนมากหมิ่นเว็บถูกบล็อก เนื่องจากถูกรัฐบาลมองว่ามีการแสดงความคิดเห็นที่หมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์

ดังนั้น จึงกลายเป็นประเด็นที่มีการโต้แย้งกันในระหว่างพรรคการเมือง และในวงการวิชาชีพสื่อสารมวลชนถึงความชอบธรรมและเนื้อหาของกฎหมายสื่อที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นซึ่งออกโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) ได้ให้หลักประกันแก่พลเมืองทั้งมวลในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ทว่ากระบวนการที่พลเมืองจะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตามสิทธิในกฎหมายยังคงประสบกับความยุ่งยากและมีความล่าช้าอย่างมาก

ในส่วนของการคุ้มครองสิทธิของแหล่งข่าว ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้ ฉะนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐและศาลมักจะกดดันให้สื่อมวลชนเปิดเผยที่มาหรือแหล่งข่าวที่ไม่เปิดเผย

องค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ยังมีจำนวนน้อย และองค์กรที่มีอยู่ก็ไม่ได้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ในช่วงที่สังคมมีการแบ่งขั้วทางการเมือง บางองค์กรไม่ให้ความสำคัญหรือไม่สนใจปกป้องสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน แต่กลับสนับสนุนให้รัฐบาลปราบปรามสื่อที่เป็นฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง

ภูมิทัศน์ของอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนไทยประกอบด้วยสื่อหลายแขนง ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ปัจจุบันมีสถานวิทยุกระแสหลัก 524 สถานี และมีสถานีวิทยุชุมชนเกือบ 8,000 สถานี ในส่วนของสื่อโทรทัศน์ มีสถานีโทรทัศน์

ในระบบฟรีทีวีจำนวน 6 แห่ง และมีผู้ประกอบการสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม 30 ราย เคเบิลทีวีอีก 800 ราย สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์มี 80 ฉบับ เป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติจำนวน 25 ฉบับ หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ 2 ฉบับ ภาษาจีน 1 ฉบับ และภาษามลายู 1 ฉบับ ในส่วนของสื่ออินเทอร์เน็ต มีไอเอสพีหรือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตทางสายโทรศัพท์จำนวน 28 ราย และผู้ให้บริการประเภทไร้สาย 8 ราย

ในขณะที่ประชากรกว่าร้อยละ 95 สามารถเข้าถึงสื่อวิทยุและโทรทัศน์ได้ แต่ก็ปรากฏว่าการเข้าถึงสื่อประเภทอื่น ๆ ยังมีช่องว่างมากระหว่างการเข้าถึงและความสามารถในการเศรษฐกิจที่จะเข้าถึงได้อย่างเป็นจริง ช่องว่างที่เห็นได้คือมีเพียงร้อยละ 1/3 ของประชากรที่เข้าถึงหนังสือพิมพ์และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น และร้อยละ 15 ที่เข้าถึงสื่อเคเบิลทีวีได้นอกจากนั้น มีร้อยละ 40 ที่เข้าถึงสื่อวิทยุชุมชนและวิทยุท้องถิ่นได้ สำหรับสื่ออินเทอร์เน็ตมีสัดส่วนการเข้าถึงร้อยละ 20-22

สื่อสิ่งพิมพ์ในปัจจุบันมุ่งขยายตลาดไปสู่สื่อใหม่ เช่น โทรทัศน์ดาวเทียม บริการข่าวสั้นทางเอสเอ็มเอสผ่านโทรศัพท์มือถือ และหนังสือพิมพ์ออนไลน์ แทนที่จะสนใจเรื่องการลดช่องว่างการเข้าถึงสื่อในชนบท สำหรับการขยายตลาดในชนบทมักมองหาตลาดที่สามารถทำกำไรได้ และเน้นเนื้อหาตำบลบ้านตึก กีฬา และข่าวท้องถิ่น

ในส่วนของภาครัฐ แผนบรรดแบนด์แห่งชาติที่จัดทำโดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้วางเป้าหมายให้ประชากรร้อยละ 50 สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตบรรดแบนด์ได้ภายใน 5 ปี แต่รัฐบาลก็ไม่ประสบความสำเร็จในการลดความเหลื่อมล้ำของช่องว่างดิจิทัลระหว่างเมืองและชนบทลงได้

ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลไม่มีนโยบายส่งเสริมความหลากหลายของสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อภาคเอกชน ในช่วงที่ผ่านมา รัฐบาลไม่ลังเลที่จะปิดสื่อที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นที่แตกต่างจากความคิดเห็นกระแสหลัก เช่น กรณีการปิดสื่อวิทยุชุมชนที่สนับสนุนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) และกฎหมายจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการด้านการกระจายเสียงฉบับใหม่ มีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในอันที่จะป้องกันไม่ให้มีการกระจุกตัวในอุตสาหกรรมสื่อ โดยมีการวางแนวทางจัดสรรคลื่นความถี่เสียใหม่ แต่เรื่องนี้สวนทางกับความเป็นจริงในอุตสาหกรรมสื่อทุกวันนี้ซึ่งถูกครอบงำโดยกิจการขนาดใหญ่ที่มุ่งหวังจะขยายการเป็นเจ้าของข้ามสื่อแบบครบวงจรให้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันภาครัฐและกองทัพยังคงถือครองคลื่นวิทยุและโทรทัศน์ส่วนใหญ่ไว้ ทำให้ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทยมีลักษณะพิเศษที่มีกิจการของเอกชน ภาครัฐ และสื่อสาธารณะอยู่ในระบบเดียวกัน เมื่อพิจารณารายละเอียดที่ว่ากระทรวงกลาโหมเป็นเจ้าของคลื่นวิทยุร้อยละ 45 และคลื่นโทรทัศน์ระบบฟรีทีวีร้อยละ 33 และกิจการสื่อขนาดใหญ่ของเอกชนที่ต้องการขยายความเป็นเจ้าของเข้ามาในระบบนี้ให้มากที่สุด เจตนารมณ์ที่จะจัดสรรคลื่นความถี่ใหม่เพื่อป้องกันการผูกขาดกิจการและการกระจุกตัวในอุตสาหกรรมสื่อ จึงดูเหมือนว่าจะเป็นภารกิจที่ยากประหนึ่งการเข็นครกขึ้นภูเขา

เนื้อหาสาระของสื่อส่วนใหญ่ตอกย้ำซ้ำเติมอคติทางเพศ และสะท้อนค่านิยมชายเป็นใหญ่มากกว่าจะสะท้อนความเท่าเทียมกันของหญิงชาย นอกจากนี้ เนื้อหาสาระของสื่อก็ไม่ได้สะท้อนเสียงของชนเผ่าต่าง ๆ หรือชนกลุ่มน้อย กลุ่มแรงงานอพยพและผู้อพยพ หรือคนที่มีความเชื่อแตกต่างกัน รวมทั้งคนที่ไม่มีสิทธิเสียงทางการเมืองอย่างเที่ยงธรรม ในส่วนขององค์กรสื่อก็ไม่มีนโยบายในการส่งเสริมให้นักวิชาชีพ/ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร มีความเข้าใจและตระหนักถึงเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ และไม่มีนโยบายการจ้างงานที่ให้ออกาสหญิงชายอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งองค์กรสื่อก็ไม่ได้พยายามที่จะเสนอภาพสะท้อนของชนเผ่าต่างๆ หรือชนกลุ่มน้อย หรือคนพิการอย่างเที่ยงตรงและเท่าเทียมกัน ดังนั้นการเลือกปฏิบัติจึงดำรงอยู่ทั้งในสภาพที่เปิดเผยและซ่อนเร้น

งบประมาณสื่อในตลาดโฆษณาที่มีขนาดใหญ่พอที่จะสนับสนุนสื่อหลากหลายแขนงอย่างไรก็ดี กว่าร้อยละ 60 ของงบประมาณทั้งหมดเป็นงบโฆษณาในสื่อโทรทัศน์ ในตลาดนี้รัฐบาลสามารถเข้ามาแทรกแซงเนื้อหาของสื่อได้ โดยการใช้อำนาจให้คุณให้โทษกับสื่อที่ไม่เชื่อฟังหรือไม่สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลผ่านการจัดสรรงบประมาณโฆษณา วิธีการแทรกแซงส่วนใหญ่มักดำเนินการผ่าน “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” ระหว่างรัฐบาลกับบรรณาธิการอาวุโส ด้วยการข่มขู่ว่าจะถอนโฆษณาจากหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000), พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) และพระราชบัญญัติประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม นับว่าเป็นนิมิตหมายใหม่ที่สำคัญในการกำหนดสิ่งแวดล้อมด้านสื่อสารมวลชนในรูปแบบที่เอื้อให้มีการจัดประเภทของกิจการวิทยุและโทรทัศน์เป็น 3 ประเภท ได้แก่สื่อเอกชน สื่อสาธารณะ และสื่อชุมชน นอกจากนี้ ความเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าเหล่านี้ยังเกิดขึ้นจากสำนักใหม่ของพลเมืองเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะของสื่อ และการเปลี่ยนเจ้าของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีหลังการรัฐประหาร ซึ่งเดิมไอทีวีเป็นสถานีโทรทัศน์เอกชนที่อดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นเจ้าของให้กลายมาเป็นสถานีโทรทัศน์สาธารณะ

พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) ได้สร้างกรอบการดำเนินงานสำหรับสถานีโทรทัศน์ที่เป็นสื่อสาธารณะได้อย่างพอเหมาะ ทำให้สถานีแห่งนี้สามารถทำหน้าที่ได้ดีกว่าสถานีอื่น ๆ ในช่วงเกิดวิกฤติทางการเมือง หากสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยจะมีอคติ ก็น่าจะมาจากการถูกมองว่าเป็นสื่อสำหรับชนชั้นกลางและกลุ่มคนดูที่เป็นผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมือง และได้ละเลยกลุ่มที่เป็นคนจนในชนบท

สิ่งสำคัญที่ขาดไปในการก่อตั้งสื่อภาคบริการสาธารณะที่มีสถานภาพเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติคือปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ล่าช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่กำกับกิจการวิทยุและโทรทัศน์ หากว่ารัฐบาลไม่ส่งเสริมเจตนารมณ์ของกฎหมายและผลักดันให้มีการบังคับใช้อย่างจริงจังแล้วการปฏิรูปทั้งหมดก็จะหยุดนิ่งอยู่กับที่

วิทยุชุมชนกว่า 8,000 สถานีที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นกลุ่มที่คึกคักและมีชีวิตชีวามากที่สุด ในระบบสื่อ วิทยุชุมชนได้รับเสรีภาพจากช่องว่างทางกฎหมาย แต่การปราศจากหน่วยงานที่กำกับดูแลก็ทำให้สื่อกลุ่มนี้ตกอยู่ในภาวะที่ถูกกลุ่มการเมืองและกลุ่มธุรกิจนำไปใช้ประโยชน์ เห็นได้จากรัฐบาลล้มเหลวในการทะนุบำรุงความเป็นอิสระและความอยู่รอดของวิทยุชุมชน ในทางกลับกัน รัฐบาลมีส่วนทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองในสื่อกลุ่มนี้ โดยยินยอมให้หน่วยงานของรัฐจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนขึ้นมาในนามของความมั่นคงแห่งชาติ

วงการวิชาชีพสื่อสารมวลชนยังขาดกระบวนการกำกับดูแลกันเอง แม้ว่าจะมีการวิชาชีพและสื่อบางสำนักเช่น สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และเดอะเนชั่นจะมีข้อบังคับทางจริยธรรมของตนเอง แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่น่าเชื่อถือในสายตาของสาธารณชนเพราะเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่านักหนังสือพิมพ์ไม่เปิดโปงหรือวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง ดังวลีที่ว่า “แมลงวันย่อมไม่ตอมแมลงวันด้วยกัน” ดังนั้น หากไม่มีการบังคับใช้มาตรฐานทางวิชาชีพที่น่าเชื่อถือและจับต้องได้ ผู้อ่านหรือผู้ชมก็จะไม่ร้องเรียนต่อสื่อหรือองค์กรวิชาชีพให้มีการตรวจสอบความประพฤติมิชอบต่าง ๆ ของสื่อ

การแข่งขันอย่างรุนแรงในทางธุรกิจของอุตสาหกรรมสื่อ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายรวมทั้งการเสนอเนื้อหาสาระแบบเร้าอารมณ์ สื่อระดับชาติให้ความสำคัญกับกรุงเทพในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของระบบ และทอดทิ้งต่างจังหวัดที่ถูกมองว่าเป็นเพียงชายขอบ รายงานข่าวเจาะหรือข่าวสืบสวนสอบสวนมีน้อยหรือเกือบจะไม่มี

เจ้าของกิจการสื่อหนังสือพิมพ์ฉบับใหญ่ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีแนวโน้มที่จะเข้าไปก้าวก่าย/แทรกแซงความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการมากขึ้นในระยะหลัง วิธีการแทรกแซงมีทั้งกระทำอย่างแยบยลและแบบเปิดเผย กล่าวคือ เมื่อการรายงานข่าวหรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ทางธุรกิจของเจ้าของสื่อ หรือกระทบต่อรายได้โฆษณาที่มาจากรัฐหรือบริษัทเอกชนต่าง ๆ เจ้าของก็จะเข้ามาแทรกแซง

นักหนังสือพิมพ์และองค์กรสื่อส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมจริยธรรม และไม่ถูกมองว่ามีการคอร์รัปชัน แต่ทว่ามีความเสี่ยงที่แสดงให้เห็นว่าการให้สินบนแก่นักหนังสือพิมพ์นั้นเป็นรูปแบบที่ซับซ้อนซ่อนเร้นมากขึ้นแทนที่จะใช้วิธีให้เงินหรือของขวัญอย่างโจ่งแจ้ง ตัวอย่างที่ปรากฏ เช่น การให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ การเชิญไปดูงานต่างประเทศ หรือให้สปอนเซอร์แก่องค์กรวิชาชีพสื่อ เป็นต้น

ในด้านรายได้ของนักวิชาชีพนั้น แม้ว่าเงินเดือนขั้นเริ่มต้นมีอัตราที่พอเหมาะกับคุณสมบัติทางการศึกษา ปัญหาสำคัญคือความก้าวหน้าตลอดช่วง 10-20 กลับมีน้อยเมื่อเทียบกับสาขาอาชีพอื่น ๆ องค์กรสื่อหลายแห่งให้อัตรารายเดือนค่อนข้างต่ำ แต่ชดเชยด้วยการให้สวัสดิการด้านอื่นแทน

มหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนกว่า 30 แห่ง ที่เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรีด้านนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน อย่างไรก็ตาม องค์กรสื่อมักบอกว่าบัณฑิตเหล่านี้มีความสามารถไม่ตรงกับความต้องการทางวิชาชีพของตลาด ส่วนการพัฒนาทักษะและศักยภาพ

ของนักวิชาชีพในองค์กรสื่อก็มีแบบเป็นครั้งเป็นคราวและไม่เป็นระบบ และบรรณาธิการก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับการจัดการฝึกอบรมต่าง ๆ เท่าใดนัก

องค์กรสื่อส่วนใหญ่ไม่ว่าสื่อสิ่งพิมพ์ของเอกชนหรือสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐ ห้ามการรวมตัวเป็นสหภาพแรงงาน ในกฎหมายพนักงานและลูกจ้างขององค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะก็ถูกห้ามมิให้รวมตัวกันเป็นสหภาพ หากองค์กรสื่อใดมีสหภาพแรงงาน ส่วนใหญ่จะทำงานด้านการต่อรองเงินเดือนและสวัสดิการมากกว่าที่จะสนใจปัญหาสภาพการทำงานด้านอื่น ๆ หรือการตรวจสอบความโปร่งใสของการบริหารกิจการ

โดยรวมแล้วกล่าวได้ว่าภูมิทัศน์ของอุตสาหกรรมสื่อไทยในปัจจุบัน มีแหล่งที่มาของข่าวสารที่หลากหลายและมีจำนวนมาก มีองค์กรสื่อสารสาธารณะที่เป็นอิสระอย่างน่าประหลาดใจ มีกลุ่มวิทยุชุมชนที่เปี่ยมไปด้วยชีวิตชีวา และมีสาธารณชนที่หิวกระหายข้อมูลข่าวสารที่มีที่มาอย่างอิสระ แต่การแบ่งขั้วทางการเมืองของกลุ่ม “เสื้อเหลือง” และ “เสื้อแดง” ในช่วงก่อนและหลังการใช้ความรุนแรงโดยรัฐในปีพ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) ทำให้การปฏิรูปสื่อที่ยังไม่เกิดขึ้นต้องชะงักไป ยิ่งไปกว่านั้น สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นยังถูกแทนที่ด้วยการเซ็นเซอร์ (ตนเอง) และการทำงานอย่างอิสระของสื่อก็ถูกคุกคามโดยกลุ่มการเมืองทั้งสองขั้ว

ส่วนที่ 1:

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้ง
เสรีภาพของสื่อได้รับการคุ้มครองและส่งเสริม
อย่างแข็งขัน

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งเสรีภาพของสื่อได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมอย่างแข็งขัน

1.1 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งเสรีภาพของสื่อได้รับการประกันภายใต้รัฐธรรมนูญ และได้รับการสนับสนุนโดยกฎหมายอื่น

บทวิเคราะห์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ค.ศ. 2007) ส่วนที่ 7 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน บัญญัติหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้ “มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนสิทธิเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้”

อย่างไรก็ดี ในมาตราเดียวกันนี้มีบทบัญญัติซึ่งจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้ว่า “การจำกัดเสรีภาพกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น

“มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนสิทธิเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้”

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตให้หรือสุขภาพของประชาชน”

นอกจากนี้ แม้ว่าในวรรค 4 และ 5

จะบัญญัติคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ กล่าวคือมิให้รัฐใช้อำนาจในการแทรกแซง ห้ามสื่อมวลชนเสนอข่าวสารหรือความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน และห้ามเจ้าหน้าที่ตรวจเซ็นเซอร์ข่าวหรือบทความก่อนโฆษณาเผยแพร่ในสื่อมวลชน ซึ่งถือเป็นการลิดรอนเสรีภาพ แต่ก็มีข้อยกเว้นให้รัฐสามารถจำกัดเสรีภาพได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น (ดังข้อความในวรรค 2) และให้รัฐจำกัดเสรีภาพได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม

“มาตรา 46 พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ในอาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ”

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่ามีเนื้อหาสาระให้การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ทว่ามีกฎหมายอื่น ๆ ที่ถูกนำมาใช้เพื่อลิดรอนสิทธิเสรีภาพแทนที่จะเป็นการออกกฎหมายมาเพื่อคุ้มครองหรือส่งเสริมเสรีภาพพื้นฐานนี้ อาทิ กฎหมายด้านความมั่นคงหลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงในราชอาณาจักร พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (พ.ศ. 2005) และพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 (พ.ศ. 1914) นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2451 (ค.ศ. 1908) และ พ.ศ. 2499 (ค.ศ. 1908) มาตรา 112 เรื่องการหมิ่นประมาทโดยเฉพาะเรื่องการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งมีบทลงโทษสูงสุดไม่เกิน 15 ปี บทบัญญัติในลักษณะนี้ ทำให้การวิพากษ์วิจารณ์และการแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ถูกปิดกั้น ผู้ร่วมเวทีชี้ว่าในเรื่องนี้น่าจะมีคดีเกี่ยวกับการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพมากขึ้นในอนาคต จึงมีความเห็นว่าถ้าไม่ยกเลิกก็ควรต้องมีการแก้ไขต่อไป

นอกจากนี้ มีกรณีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่า รัฐบาลได้ใช้กฎหมายอื่นเพื่อปิดสื่อที่เป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับตน แม้ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 45 จะบัญญัติไว้ว่ารัฐจะปิดสื่อไม่ได้ คือกรณีของนิตยสารเรดพาวเวอร์ (Red Power) ซึ่งถูกปิดโดยศูนย์อำนวยการแก้ไขปัญหามหาวิกฤตการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) ที่อาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเข้าไปตรวจโรงพิมพ์ ช่มชู้ และปิดโรงพิมพ์ และตรวจสอบการจ่ายภาษีย้อนหลัง โรงพิมพ์ต้องยุติกิจการ โรงพิมพ์อื่น ๆ อีกหลายแห่งไม่กล้ารับพิมพ์นิตยสารเรดพาวเวอร์ บรรณาธิการต้องนำไปพิมพ์ที่ประเทศเพื่อนบ้าน และส่งกลับเข้ามาวางจำหน่าย ซึ่งก็ประสบปัญหาอีกเช่นกัน หรือกรณีของการบล็อกอินเทอร์เน็ตจำนวนมากของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) โดยใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือการจับกุมผู้แสดงความคิดเห็นในเว็บบอร์ด หรือผู้ดูแลเว็บโดยใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) หรือมาตรา 112 ในประมวลกฎหมายอาญาร่วมด้วยในข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

ผู้ร่วมเวทีบางคนให้ความเห็นว่า การลิดรอนเสรีภาพเกิดจากผู้มีอำนาจและการนำกฎหมายไปใช้ในทางปฏิบัติมากกว่าจะเกิดจากตัวบทกฎหมายนั่นเอง เป็นเรื่องของอำนาจและวัฒนธรรมการใช้อำนาจในสังคมไทย บางคนให้ความเห็นว่ารัฐธรรมนูญในสังคมไทยมีการยกเลิกบ่อยครั้งจนทำให้ขาดความศักดิ์สิทธิ์ในฐานะที่เป็นกฎหมายแม่บท เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับปัญหาเรื่องการใช้กฎหมายอื่น ๆ ที่จำกัดเสรีภาพการแสดงความคิดเห็น รัฐธรรมนูญจึงไม่อาจทำหน้าที่เป็นหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองปกป้องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้จริง

มีความคิดเห็นอีกด้านหนึ่งจากผู้ร่วมเวทีที่เชื่อว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายแม่บทที่สามารถนำมาอ้างอิงเพื่อเป็นหลักประกันพื้นฐานของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายลูกมารองรับแต่อย่างใด แนวคิดนี้น่าจะได้รับอาชีวพราศจากความล้าเอียง กฎหมายที่อาจจะมิบบทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพ ก็ไม่สามารถเข้า

การส่งเสริมมากกว่าความเชื่อดั้งเดิมที่เห็นว่าต้องมีกฎหมายลูกจึงจะสามารถคุ้มครองสิทธิตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้รัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นกฎหมายแม่บทในอันที่จะคุ้มครองเสรีภาพขั้นพื้นฐานนี้ และผู้ร่วมเวทีให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าเมื่อนักวิชาชีพทำหน้าที่ของตนแบบมือ

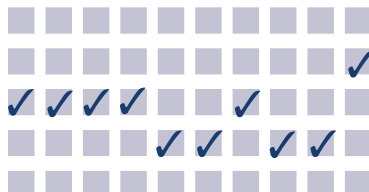
ประมวลกฎหมายอาญา ม. 112 บัญญัติว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี หรือรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี”

ทำการขัดขวางการทำงานของสื่อมวลชนได้ เช่น ม. 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ไม่ควรนำมาอ้างว่าเป็นเหตุของการลิดรอนหรือปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ผู้ร่วมเวทีให้ความเห็นว่าสำหรับมาตรา 46 ซึ่งมีเนื้อหาสาระให้หลักประกันแก่เสรีภาพในการทำงานตามวิชาชีพของนักข่าว แต่ในทางปฏิบัติแล้วนโยบายแห่งรัฐ นโยบายองค์กรสื่อ และเงื่อนไขต่าง ๆ ทางธุรกิจ ได้เข้ามาเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เสรีภาพที่ว่านี้ถูกจำกัดให้แคบลง เช่น การตรวจสอบอำนาจทางการเมือง หรือการเสนอข่าวที่ฝ่ายการเมืองเห็นว่าเป็นปฏิปักษ์ หรือการเสนอข่าวของกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ให้โฆษณา รายใหญ่ขององค์กรสื่อก็มักจะถูกล้างห้ามหรือเซ็นเซอร์ รวมทั้งการก่อตั้งสหภาพแรงงานของนักวิชาชีพก็ไม่สามารถทำได้อย่างอิสระ

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 1.1

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 3.3

1.2 บทบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้รับการนำไปปฏิบัติ พลเมืองรวมทั้งนักสื่อสารมวลชนสามารถใช้สิทธิได้โดยไม่มีเหตุต้องหวาดกลัว

บทวิเคราะห์

แม้ว่าบทบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญจะได้รับการนำไปปฏิบัติโดยประชาชนและสื่อมวลชน แต่สังคมยังมีความหวาดกลัวอยู่มากในหลายเรื่อง เช่น การแสดงความคิดเห็นวิจารณ์สถาบันการเมืองที่มีอำนาจและอิทธิพลสูง อาทิ สถาบันศาล สถาบันพระมหากษัตริย์ และในที่นี้หมายถึงถึงสถาบันสื่อมวลชนด้วยที่พลเมืองจำนวนมากเกรงกลัวอิทธิพลและการใช้อำนาจของสื่อมวลชนในการคุกคามสวัสดิภาพของชาวบ้านธรรมดา ๆ

นิยามของความหวาดกลัวในเชิงรูปธรรม คือการที่ประชาชนกลัวอำนาจรัฐ อิทธิพลท้องถิ่น กลัวการข่มขู่ การทำร้าย การจับกุม การคุมขังโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม การทรมาน หรือการฆ่า สำหรับประชาชนในภาคใต้ นอกจากกลัวอิทธิพลท้องถิ่นแล้วยังกลัวผู้ก่อการร้าย นอกจากนี้ ข้าราชการยังหวาดกลัวอิทธิพลของนักการเมือง ส่วนนักวิชาชีพสื่อมวลชนและนักข่าวหวาดกลัวเจ้าของกิจการสื่อ กลัวการถูกถอดโฆษณาหากเขียนวิพากษ์วิจารณ์ผู้ให้โฆษณารายใหญ่ที่มีอิทธิพล และยังกลัวการถูกฟ้องร้องในคดีต่าง ๆ หรือการถูกฟ้องในข้อหาหมิ่นประมาทศาล

บรรยากาศแห่งความหวาดกลัวในสังคมไทยยังเป็นเรื่องของวัฒนธรรมด้วย สังคมที่มีลักษณะโครงสร้างแบบบนลงล่าง คนมีอำนาจน้อยกลัวคนมีอำนาจมาก หรือมีความเกรงใจไม่ต้องการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์โดยตรงไปตรงมาเพราะกลัวทำให้เสียบรรยากาศ ในสถานการณ์ขัดแย้งทางการเมืองที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันหลายฝ่าย สื่อท้องถิ่นอยู่ในสถานะที่ทำงานลำบาก เพราะการนำเสนอความจริงอาจจะถูกทำร้ายโดยฝ่ายตรงข้าม หรือในหมู่ประชาชนก็หวาดกลัวกันเอง ไม่กล้าแสดงตนด้วยการใส่เสื้อสีที่บ่งบอกแนวคิดทางการเมืองของตัวเอง บ่อยครั้งการเซ็นเซอร์ตนเอง (self-censorship) จึงเกิดขึ้นจากความวิตกและหวาดกลัวที่แฝงอยู่ในกรอบวัฒนธรรมของสังคม และสถานการณ์การแบ่งขั้วทางการเมืองในปัจจุบัน ไม่ว่าสื่อมวลชนหรือพลเมืองล้วนไม่ต้องการถูกป้ายสีว่าเป็น “สีเหลือง – สีแดง” ทางการเมือง หรือเป็นผู้ไม่รักชาติ ไม่จงรักภักดี

ในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองช่วงหลายปีมานี้ สื่อและพลเมืองมีความวิตกกังวลในเรื่องการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและอิสระในพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ผู้ร่วมเวทีที่มีความเห็นว่าสื่อมวลชนกระแสหลักมักไม่รายงานอย่างเท่าทันในเรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะการไม่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจนว่าอย่างไรจึงเป็นการเสนอเนื้อหาสาระที่เข้าข่ายการ

หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และอย่างไรคือไม่เข้าข่าย ส่งผลให้สื่อไม่กล้ารายงาน มากกว่าจะเลือกรายงานเรื่องนั้น ๆ

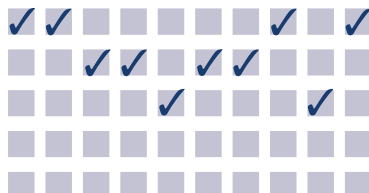
“การใส่ส่้าหาคณที่ม่ควมคดเห่นที่แตกต่งเพื่อประณาม หรือลงโทษโดยประชคมของเครือข่ำยสื่อสังคม (social media) ก็สร้งควมหวดกถ้วและบรรยคศแห่งการระเวงซึ่งกันและกัน”

สำหรับสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น การใส่ส่้าหาคณที่ม่ควมคดเห่นที่แตกต่งเพื่อประณาม หรือลงโทษโดยประชคมของเครือข่ำยสื่อสังคม (social media) ก็สร้งควมหวดกถ้วและบรรยคศแห่งการระเวงซึ่งกันและกัน หรือการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐตามจับกุมผู้แสดงควมคดเห่นวิพกษวิจรณ์

สถาบันในเว็บบอร์ด หรือนักเขียนในบล็อกต่าง ๆ ส่งผล 2 ด้าน คือทั้งในด้านการสร้งควมหวดกถ้ว และสร้งควมกล้ำในด้านการต่อต้านรัฐมกย่งขึ้น โดยที่พลเมืองพยายามแสวงหพื้นที่ใหม่ ๆ ในการแสดงควมคดเห่น หรือแสดงอย่งซ่อนเร้นผ่านภษษและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในแง่นี้จะเห่นว่พลเมืองเริ่มกล้วน้อยลงและกล้ำท่ำทวยการปิดกันของรัฐและกลุ่มการเมืองที่มีอิทธิพลทงสังคมมกขึ้น

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 1.2

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามตัวดัชนีวัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามตัวดัชนีวัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 1.8

1.3 บทบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้รับการนำไปปฏิบัติ พลเมืองรวมทั้งนักสื่อสารมวลชนสามารถใช้สิทธิได้โดยไม่มีเหตุต้องหวาดกลัว

บทวิเคราะห์

กฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กฎหมายความมั่นคง เช่น พระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงในราชอาณาจักร พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (พ.ศ.2005)
2. กฎหมายหมิ่นประมาท เช่น มาตรา 112, มาตรา 326 และมาตรา 328 ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 (ค.ศ. 1956) และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2535 (ค.ศ. 1992)
3. กฎหมายข้อมูลข่าวสาร เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997)

กฎหมายในสองกลุ่มแรก มีบทบัญญัติที่ห้ามการเสนอข่าวสารที่อาจกระทบต่อความมั่นคง ชื่อเสียงและเกียรติยศของบุคคล หรือสถาบันสูงสุด อาทิ มาตรา 9 (3) ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) กำหนดว่า “ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็ว หรือป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนด ดังต่อไปนี้... (3) ห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน จนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือทั่วราชอาณาจักร”

ส่วนพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) คัดกรองข้อมูลข่าวสารของรัฐที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ ทำให้สื่อมวลชนไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลที่มีชั้นความลับเหล่านี้ได้สัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ ทำให้สื่อมวลชนไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลที่มีชั้นความลับเหล่านี้ได้

ผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่า กฎหมายที่มีบทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่จะอ้างว่าเพื่อความมั่นคงหรือเพื่อคุ้มครองชื่อเสียงและเกียรติยศของบุคคล ซึ่งแม้

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ พ.ศ. 2540 ค.ศ. (1997) ม.14 บัญญัติว่า “ข้อมูลข่าวสารของทางราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ จะเปิดเผยมิได้”

เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในสังคม แต่การมีบทลงโทษทางอาญาในการกระทำผิดที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นต่อบุคคล หรือสถาบันสาธารณะต่าง ๆ ทำให้บทลงโทษทางอาญากลายเป็นมาตรการที่สร้างความหวาดกลัวสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ ทำให้สื่อมวลชนไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลที่มีชั้นความลับเหล่านี้ได้

ในหลายประเทศจึงได้มีการแก้ไขให้เรื่องการฟ้องคดีหมิ่นประมาทเป็นเรื่องทางแพ่งแทนที่จะเป็นเรื่องทางอาญา เพื่อให้ผู้มีอำนาจนำกฎหมายนี้มาใช้ประโยชน์ในการข่มขู่ ก้าวก้าวคู่แข่งหรือศัตรูทางการเมือง ตัวอย่างสมัยรัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร กฎหมายหมิ่นประมาทถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปิดปากสื่อมวลชน นักหนังสือพิมพ์และองค์กรสื่อจำนวนมากถูกฟ้องร้องโดยนักการเมืองในคดีหมิ่นประมาทในคดีอาญาและคดีแพ่ง ผู้ฟ้องเรียกค่าเสียหายหลายร้อยล้านบาทต่อคดี ดังนั้น องค์กรวิชาชีพสื่อ เช่น สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ได้เคลื่อนไหวร่วมกับองค์กรอาร์ติเคิล 19 เสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายในประเด็นเรื่องการหมิ่นประมาท เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551(ค.ศ. 2008) มาตรา 26 กำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และแบ่งการจัดระดับภาพยนตร์ (cinema rating) ออกเป็น 7 ระดับ โดยในระดับที่ 7 เป็นภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในพระราชอาณาจักร

นอกจากนี้ กฎหมายที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนเกือบทุกฉบับก็มีบทบัญญัติในการลงโทษการกระทำความผิดในเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รายการ หรือเนื้อหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551(ค.ศ. 2008) มาตรา 37 บัญญัติว่าห้าม

มิให้ออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือมีการกระทำซึ่งมีลักษณะลามกอนาจาร หรือมีผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง ผู้ใดละเมิดมาตรา 37 คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ระงับการออกอากาศรายการนั้นได้ทันที หรือให้พักใช้ หรือถอนใบอนุญาตได้

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) มาตรา 26 กำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และแบ่งการจัดระดับภาพยนตร์ (cinema rating) ออกเป็น 7 ระดับ โดยในระดับที่ 7 เป็นภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในพระราชอาณาจักร กฎกระทรวงกำหนดลักษณะประเภทของภาพยนตร์ พ.ศ. 2552(ค.ศ. 2009) ระบุว่าเนื้อหาสาระของภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ ได้แก่ภาพยนตร์ที่กระทบกระเทือนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เนื้อหาที่เป็นการเหยียดหยามศาสนา เนื้อหาที่ก่อให้เกิดความแตกความสามัคคีระหว่างคนในชาติ เนื้อหาที่กระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สาระสำคัญของเรื่องเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ และเนื้อหาที่แสดงการมีเพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศ

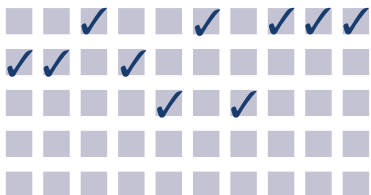
ปรับหนึ่งแสนบาทและจำคุกไม่เกินห้าปี มาตรา 15 บัญญัติว่าผู้ให้บริการเข้าสู่อินเทอร์เน็ตผู้ใดจงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามมาตรา 14 มาตรา 16 ระบุว่าผู้เผยแพร่ภาพตัดต่อดัดแปลงที่ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น เกลียด

มาตรา 20 ระบุว่า “ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเป็นการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หรือมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถขออำนาจศาลสั่งให้ระงับการเผยแพร่ได้”

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) มีบทลงโทษทั้งปรับและจำคุกผู้กระทำความผิด อาทิ มาตรา 14 บัญญัติข้อหาการกระทำความผิดโดยการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จที่นำจะเกิดความเสียหายต่อผู้อื่น หรือต่อความมั่นคงของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกต่อประชาชนหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายหรือลามกมีโทษซึ่ง มีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท และในมาตรา 20 ระบุว่า ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเป็นการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หรือมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถขออำนาจศาลสั่งให้ระงับการเผยแพร่ได้ ที่ผ่านมามีการสั่งปิดหรือบล็อกเว็บไซต์หลายหมื่นหน้าที่ต้องสงสัยว่ามีเนื้อหาสาระที่หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ รวมทั้งมีการจับกุมและพิพากษาจำคุกบุคคลที่เผยแพร่ข้อความที่หมิ่นพระบรมเดชานุภาพบนอินเทอร์เน็ต เช่น นายสุริษา ทำคือ และกรณีดูแลเว็บไซต์ประชาไทซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ถูกจับกุมเมื่อเดือนมีนาคม 2552 (ค.ศ. 2009) และครั้งล่าสุดเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) ในความผิดตามมาตรา 14 และ 15 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ข้อหาเป็นตัวกลางเผยแพร่ข้อความที่จงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิด หรือเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ นำจะเสียหายต่อผู้อื่นและประชาชน ถือเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร รวมทั้งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ม.91 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526 (ค.ศ. 1983) ม.4

ไบบันทีกคะแนน ข้อ 1.3

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 1.7

1.4 รัฐได้ดำเนินการทุกวิถีทางในการทำตามกรอบและหลักการในข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

บทวิเคราะห์

รัฐไทยในฐานะประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ได้ลงนามรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 19 (Article 19) ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนระบุว่า “บุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะยึดมั่นในความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหาวิธี ตลอดจนแจ้งข่าว รวมทั้งความคิดเห็นโดยผ่านสื่อใด ๆ และโดยมีต้องคำนึงถึงเขตแดน” นอกจากนี้ รัฐไทยได้รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) รวมทั้งปฏิญญาและอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ อีกหลายฉบับ

แม้ว่าหลักประกันในด้านสิทธิเสรีภาพการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งหลักประกันพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนด้านอื่นๆ ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่กระบวนการณ์ยุติธรรมของไทยไม่ยอมรับฐานะของบรรดาปฏิญญา และสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าเป็นกฎหมายที่สามารถนำมาบังคับใช้ได้ ดังนั้น หากเสรีภาพของสื่อมวลชนข้อใดตามหลักปฏิญญาสากลไม่มีการบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายไทยแล้ว ก็ถือว่าไม่มีผลผูกพันในทางกฎหมาย

นอกจากนี้ รัฐบาลไทยมีการรับรองปฏิญญากรุงเทพว่าด้วยข้อมูลข่าวสารและการกระจายเสียงวิทยุและโทรทัศน์ พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) (Bangkok Declaration on Information and Broadcasting of 2003) ร่วมกับรัฐมนตรีกระทรวงข่าวสารและการกระจายเสียงจากประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ปฏิญญากรุงเทพ มีสาระสำคัญในการเสนอแนะประเทศสมาชิกในการส่งเสริมให้มีเสรีภาพด้านข้อมูลข่าวสาร เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการแปรรูปองค์การสื่อของรัฐให้เป็นสื่อสาธารณะ แต่ปฏิญญานี้ไม่มีข้อผูกพันในทางกฎหมายหรือในทางปฏิบัติ การนำไปใช้ขึ้นอยู่กับเจตจำนงทางการเมืองของรัฐบาลของแต่ละประเทศ

ผู้ร่วมเวทีได้อภิปรายว่า รัฐบาลควรมีการส่งเสริมเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง และควรเผยแพร่ให้ความรู้ในเรื่องปฏิญญา อนุสัญญา และข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสื่อมวลชนให้ประชาชนได้รับทราบอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ สื่อมวลชนก็ต้องกระตือรือร้นในการสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 1.4

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน	✓ ✓
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่	
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน	

คะแนนเฉลี่ย 1.2

1.5 สื่อสิ่งพิมพ์ไม่ต้องขอใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐในการตีพิมพ์เผยแพร่

บทวิเคราะห์

พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) บัญญัติไว้ในมาตรา 11 ว่า “หนังสือพิมพ์ซึ่งพิมพ์ขึ้นภายในราชอาณาจักรต้องจัดแจ้งการพิมพ์ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้” วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้คือการเปิดให้ผู้ต้องการออกหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อื่น เช่น นิตยสาร สามารถดำเนินการได้โดยเพียงยื่นแบบจดทะเบียนกับงานเจ้าหน้าที่ของกระทรวงวัฒนธรรม หากผู้ยื่นแบบมีหลักฐานครบถ้วนเจ้าหน้าที่ต้องออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนโดยไม่ชักช้า รัฐจึงไม่มีการควบคุมใบอนุญาตเช่นที่ผ่านมาในอดีต

อย่างไรก็ดี มีผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่านิตยสารบางฉบับที่ไม่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ ส่วนใหญ่เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอข่าวสารและความคิดเห็นที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล หรือที่รัฐบาลเห็นว่าเป็นอันตรายกับสถานะทางการเมืองของรัฐบาล

แม้ว่ากฎหมายจะเปิดเสรีในการดำเนินกิจการสื่อสิ่งพิมพ์ แต่มาตรา 16 กำหนดว่า “เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ที่เป็นนิติบุคคลต้องมีสัญชาติไทยถือหุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของหุ้นทั้งหมด และต้องมีกรรมการไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเป็นผู้มีสัญชาติไทยด้วย”

ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งในพระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ คือ มาตรา 10 ที่ห้ามส่งเข้าหรือนำเข้าสิ่งพิมพ์ที่เป็นการหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงการอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หรือที่มีเนื้อหากระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในปี

พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) ผู้จัดทำนิตยสารดิอีโคโนมิสต์ (*The Economist*) ได้ระงับการวางจำหน่ายนิตยสารดิอีโคโนมิสต์หลายครั้งเนื่องจากเห็นว่ามีความเสี่ยงที่อาจจะหมิ่นเหม่เข้าข่ายมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติจัดการพิมพ์

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 1.5

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☒	☐
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่	☐	☒	☒	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐

คะแนนเฉลี่ย 4.2

1.6 การเข้าสู่วิชาชีพและการดำเนินการตามวิชาชีพสื่อสารมวลชนไม่ถูกจำกัดโดยกฎหมาย

บทวิเคราะห์

การเข้าสู่วิชาชีพและการดำเนินการตามวิชาชีพสื่อสารมวลชน ไม่ถูกจำกัดโดยกฎหมายแต่อย่างใด

โดยทั่วไป ในการปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าว แต่ละคนจะมีบัตรประจำตัวนักข่าวขององค์กร และสำหรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ในอดีตการเข้าสู่อาชีพได้ต้องมีใบประกาศและใบนักจัดรายการจากหน่วยงานกำกับดูแลของรัฐ ปัจจุบันยกเลิกไปแล้ว

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 1.6

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒

คะแนนเฉลี่ย 5.0

1.7 แหล่งข่าวที่ไม่เปิดเผยได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและหรือโดยศาล

บทวิเคราะห์

ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่ให้การคุ้มครองต่อแหล่งข่าวที่ไม่เปิดเผย จึงเท่ากับว่าแหล่งข่าวเหล่านี้ไม่ได้รับการคุ้มครองเมื่อให้ข้อมูลข่าวสารสำคัญที่อาจนำไปสู่การตรวจสอบบุคคลสาธารณะต่อนักข่าว ผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่าในสภาพการณ์เช่นนี้เป็นหน้าที่ของนักข่าวที่จะต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้แหล่งข่าวตกอยู่ในอันตรายหรือเกิดความหวาดกลัวจากการถูกฟ้องร้อง

ในสภาพที่แหล่งข่าวไม่ได้รับการคุ้มครองเช่นนี้ พนักงานของรัฐและศาลมักใช้อำนาจในการคาดคั้นให้สื่อมวลชนเปิดเผยชื่อของแหล่งข่าว ผู้ร่วมเวทีให้ข้อมูลว่าสื่อมวลชนที่ตกเป็นจำเลยในคดีหมิ่นประมาท ถูกศาลสั่งให้เปิดเผยชื่อของแหล่งข่าว แต่จำเลยยืนยันว่าไม่สามารถเปิดเผยได้ จึงถูกลงโทษในข้อหาละเมิดอำนาจศาล และถูกจำคุกจากสาเหตุการปกป้องแหล่งข่าวของตนเอง หนังสือพิมพ์ออนไลน์ก็เผชิญหน้ากับปัญหาเดียวกัน คือพนักงานของรัฐได้เข้าไปขอให้ผู้ดูแลเว็บเปิดเผยรายชื่อของผู้ที่โพสต์ความคิดเห็นในเว็บบอร์ด

อย่างไรก็ดี ผู้ร่วมเวทีได้ชี้ให้เห็นด้วยว่า ความมองในทางกลับกันว่า เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าสื่อมวลชนต้องเปิดเผยชื่อแหล่งข่าวของตน พนักงานของรัฐและศาลก็ไม่มีอำนาจในการบังคับให้สื่อมวลชนต้องเปิดเผย เป็นเรื่องที่พนักงานของรัฐและศาลต้องเข้าใจและไปแสวงหาชื่อแหล่งข่าวจากแหล่งอื่นด้วยตนเอง

“ในสภาพที่แหล่งข่าวไม่ได้รับการคุ้มครองเช่นนี้ พนักงานของรัฐและศาล มักใช้อำนาจในการคาดคั้นให้สื่อมวลชนเปิดเผยชื่อของแหล่งข่าว”

ไบบันทึกระยะคะแนน ข้อ 1.7

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามตัวชี้วัด	✓				✓	✓	✓	✓		✓
2	ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดเพียงบางด้าน		✓		✓						
3	ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดในหลายด้าน			✓							
4	ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดส่วนใหญ่									✓	
5	ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดทุกด้าน										

คะแนนเฉลี่ย 1.7

1.8 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะทำได้โดยง่าย และเป็นสิทธิที่ได้รับการประกันตามกฎหมายสำหรับพลเมืองทั้งหมด

บทวิเคราะห์

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) ให้หลักประกันแก่สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการบนหลักการพื้นฐานว่าเปิดเผยมากกว่าการปกปิด โดยบัญญัติไว้ใน มาตรา 7 ว่า “หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของทางราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ถึงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา (1) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน (2) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน (3) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ (4) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบแบบแผน นโยบาย หรือการตีความ (5) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด”

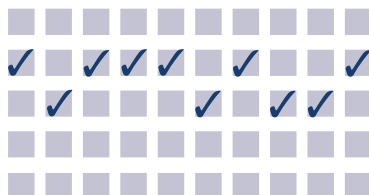
ผู้ร่วมเวทีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หน่วยงานของรัฐมีขั้นตอนที่ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ยาก เป็นเรื่องของทัศนคติ และวิธีการจัดเก็บข้อมูลอย่างไม่เป็นระบบ ในหลายกรณีหน่วยงานของรัฐไม่ให้ความร่วมมือ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ในกรณีของประชาชนทั่วไปการเข้าถึงข้อมูลนั้นยากกว่ามาก

สำหรับข้อมูลที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อน เช่น ความรุนแรงในภาคใต้ เงินชดเชยสำหรับครอบครัวผู้เสียชีวิต กรณีการปิดเว็บไซต์ต่างๆ โดยอ้างเรื่องความมั่นคงหรือการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ กรณีรัฐบาลที่กำลังปราบปรามประชาชนในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) เจ้าหน้าที่รัฐบ่ายเบี่ยงไม่เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะและสื่อมวลชน จึงสรุปได้ว่ารัฐบาลมักไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จะสร้างผลกระทบทางการเมืองในด้านลบต่อตนเอง

“หน่วยงานของรัฐมีขั้นตอนที่ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ยาก เป็นเรื่องของทัศนคติและวิธีการจัดเก็บข้อมูลอย่างไม่เป็นระบบ”

ไบบันทึกระยะสั้น ข้อ 1.8

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.4

เว็บไซต์จะเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว็บไซต์ลามกอนาจาร หรือเว็บไซต์ที่เสนอภาพลามกอนาจารของเด็ก มากเท่ากับการปิดกั้นเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาสาระทางการเมือง

“เราควรพิทักษ์เสรีภาพบนอินเทอร์เน็ต การปกป้องและพิทักษ์เสรีภาพมาก่อน การปิดกั้นต้องมาทีหลัง”

ผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่าหลักการสำคัญคือเราควรพิทักษ์เสรีภาพบนอินเทอร์เน็ต การปกป้องและพิทักษ์เสรีภาพมาก่อน การปิดกั้นต้องมาทีหลัง และ

หากจะมีการปิดกั้นเกิดขึ้น ก็ควรตั้งคำถามกับรัฐบาลว่าควรปิดเฉพาะเนื้อหาส่วนที่ถูกมองว่าไม่เหมาะสมเท่านั้นหรือไม่ และเนื้อหาส่วนอื่น ๆ ไม่ควรถูกปิดไปด้วย ขณะนี้ กระทรวงไอซีทีประกาศว่าปิดหน้าเว็บไปแล้วกว่า 200,000 หน้า ซึ่งเป็นสถิติที่น่าตกใจมากทั้งที่การสั่งปิดเว็บไซต์ต้องอาศัยอำนาจของศาล แต่ในความเป็นจริงกลับอาศัยอำนาจของพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และทำให้สงสัยว่าในอนาคตรัฐบาลจะมีแนวโน้มการปิดกั้นและการกรองมากยิ่งขึ้นไปอีกเช่นที่ถือปฏิบัติในประเทศจีน

ไบบันทึกระยะคะแนน ข้อ 1.10

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒	☒	☒	☐
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน	☒	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☒	☐
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	☐	☐	☐	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

คะแนนเฉลี่ย 1.8

1.11 ภาคประชาสังคมโดยทั่วไปรวมถึงกลุ่มล็อบบี้ด้านสื่อ ดำเนินกิจกรรมเพื่อเสรีภาพของสื่ออย่างเข้มข้น

บทวิเคราะห์

ภาคประชาสังคมโดยทั่วไปแม้ว่าจะทำงานร่วมกับกลุ่มล็อบบี้ด้านสื่อบ้าง แต่ก็ไมอาจกล่าวได้ว่าเป็นไปอย่างเข้มข้นนัก ขณะเดียวกันก็มีองค์กรที่ทำงานด้านเสรีภาพสื่อจำนวนน้อยนิด ผู้ร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นว่าในส่วนของประชาชนไม่ได้เข้ามาช่วยล็อบบี้เรื่องเสรีภาพสื่อ มีลักษณะต่างคนต่างอยู่

ดังนั้น เมื่อไม่มีกลุ่มสังคมที่ปกป้องเสรีภาพสื่ออย่างแข็งขัน ในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งทางการเมืองสูง กลุ่มการเมืองและเสียงประชาชนที่คัดค้านรัฐบาล ประสบปัญหาอย่างมากในการใช้เสรีภาพแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ข้อสำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ กลุ่มเหล่านี้มีทัศนคติที่ต่างฝ่ายต่างโจมตีซึ่งกันและกัน และต้องการปิดสื่อฝ่ายตรงข้าม อาจกล่าวได้ว่าประชาชนและกลุ่มการเมืองให้คุณค่าเฉพาะเสรีภาพของฝ่ายตัวเอง ไม่สนใจว่าฝ่ายตรงข้ามจะถูกปิดกั้นหรือจำกัดเสรีภาพ กระทั่งยินดีให้รัฐใช้อำนาจเข้ามาลิดรอนเสรีภาพโดยการจัดการปิดปากสื่อของฝ่ายตรงข้าม

“ประชาชนและกลุ่มการเมืองให้คุณค่าเฉพาะเสรีภาพของฝ่ายตัวเอง ไม่สนใจว่าฝ่ายตรงข้ามจะถูกปิดกั้นหรือจำกัดเสรีภาพ กระทั่งยินดีให้รัฐใช้อำนาจเข้ามาลิดรอนเสรีภาพโดยการจัดการปิดปากสื่อของฝ่ายตรงข้าม”

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 1.11

คะแนนเฉลี่ย 2.4

1.12 ภาคประชาสังคมโดยทั่วไปรวมถึงกลุ่มล็อบบี้ด้านสื่อ ดำเนินกิจกรรมเพื่อเสรีภาพของสื่ออย่างแข็งขัน

บทวิเคราะห์

การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อหลายฉบับเกิดขึ้นในสมัยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ระหว่าง พ.ศ. 2549 - 2550 (ค.ศ. 2006 - 2007) สมาชิกสภามาจากการแต่งตั้งของ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ที่ทำการรัฐประหารยึดอำนาจเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) ผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่ากฎหมายสื่อที่ออกมาในระบอบนั้นต้องตั้งคำถามว่า มีเนื้อหาสาระเพื่อปกป้องเสรีภาพสื่อและเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะมากน้อยเพียงใด

ดังนั้น เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติหลายฉบับ ผ่านออกมาย่างรวดเร็ว แต่การบังคับใช้ในเวลาต่อมาพบว่า รัฐนำมาใช้เพื่อปิดกั้นและควบคุมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะ

“กฎหมายสื่อที่ออกมาในสมัย สนช. ต้องตั้งคำถามว่า มีเนื้อหาสาระเพื่อปกป้องเสรีภาพสื่อและเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะมากน้อยเพียงใด”

อย่างยิ่งความคิดเห็นทางการเมือง เช่นพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) หรือพระราชบัญญัติประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) ซึ่งรับแรงมากจนเกิดปัญหาว่าเมื่อกฎหมายออกมาแล้ว ไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้จริง

แต่ผู้ร่วมเวทีบางคนให้ความเห็นว่า พลเมือง ภาคประชาสังคม และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ บางส่วนก็เห็นว่าในช่วงนั้นถูกมองว่าเป็นจังหวะที่ดี และเห็นว่าเป็นนาที่ทองของการออกกฎหมายสื่อ กฎหมายที่ถูกมองว่าเป็นประโยชน์ต่อเสรีภาพสื่อและสาธารณะ เช่น พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008)

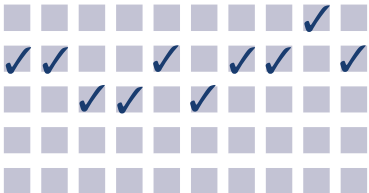
ในส่วนของการกระบวนการออกกฎหมายและการมีส่วนร่วม สถาบันของรัฐที่เกี่ยวข้องจะได้รับการหารือจากรัฐบาลก่อนที่จะส่งร่างเข้าสู่การพิจารณาของสภา ผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่า สมัยสภา สนช. นั้นกลุ่มประชาสังคมและกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่ม ไม่มีโอกาสร่วมกระบวนการปรึกษาหารือหรือเสนอแนะ กระทั่งมีการต่อต้านคัดค้านกฎหมายบางฉบับ แต่ผู้ร่วมเวทีบางคนอภิปรายว่า กฎหมายบางฉบับก็มีการปรึกษาหารือกันอย่างมีนัยสำคัญ ในอีกด้านหนึ่งก็เห็นว่าถ้าเชิญกลุ่มผลประโยชน์ทุกกลุ่มเข้าร่วมกระบวนการด้วย ก็จะกลายเป็นเวทีให้ทุกกลุ่มเข้าไปปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง

สำหรับพระราชบัญญัติการจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับ พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) นั้นใช้ระยะเวลาในกระบวนการยกร่างและพิจารณาในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภายาวนานสามปี โดยได้เปิดให้สถาบันของรัฐ ภาคประชาสังคมและกลุ่มผลประโยชน์มีส่วนร่วมปรึกษาหารือในกระบวนการมากกว่าพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสื่อฉบับอื่น ๆ รวมทั้งกลุ่มอุตสาหกรรมสื่อก็เข้าไปมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก แต่ก็อาจจะยังมีอีกหลายกลุ่มที่ไม่ได้มีโอกาสร่วมในกระบวนการปรึกษาหารือ¹

¹ พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) และผ่านวุฒิสภา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) และประกาศในพระราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010)

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 1.12

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.2

คะแนนเฉลี่ยสำหรับส่วนที่ 1 2.6

ส่วนที่ 2:

ภูมิทัศน์ของสื่อ รวมถึงสื่อใหม่ มีลักษณะของ
ความหลากหลาย เป็นอิสระและยั่งยืนมั่นคง

ภูมิทัศน์ของสื่อ รวมถึงสื่อใหม่ มีลักษณะของความหลากหลาย เป็นอิสระและยั่งยืนมั่นคง

2.1 พลเมืองสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวสารที่กว้างขวางได้ง่าย และในราคาที่ไม่แพงนัก (สื่อสิ่งพิมพ์ กระจายเสียง อินเทอร์เน็ต)

บทวิเคราะห์

ภูมิทัศน์สื่อสารมวลชนของไทยประกอบด้วยสื่อประเภทต่าง ๆ ดังนี้²

สื่อสิ่งพิมพ์

หนังสือพิมพ์	80
-หนังสือพิมพ์ระดับชาติ	25
ภาษาไทย	20
ภาษาอังกฤษ	2
ภาษาจีน	2
ภาษามลายู	1

สื่อวิทยุและโทรทัศน์

วิทยุ	524
โทรทัศน์ฟรีทีวี	6
โทรทัศน์ดาวเทียม	30

สื่อเคเบิลทีวี 800

สื่อวิทยุชุมชน 8,000

สื่ออินเทอร์เน็ต

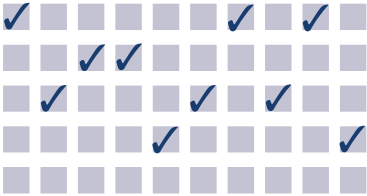
ไอเอสพี ประเภทสาย	28
ไอเอสพี ประเภทไร้สาย	8

กล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนมีสื่อจำนวนมากและหลากหลายประเภท อย่างไรก็ตาม ผู้ร่วมเวทีมีความเห็นว่าปัญหาสำคัญอยู่ที่เรื่องของคุณภาพของสื่อ และอุปสรรคในด้านราคา การเข้าถึงในด้านภาษาและวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้นำไปสู่การเสียสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของพลเมือง ซึ่งองค์กรสหประชาชาติได้กำหนดเรื่องการเข้าถึงสื่อครอบคลุม 4 ด้านหลัก คือ ด้านการเข้าถึงกระจายตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ ด้านการเข้าถึงทางกายภาพ ด้านการเข้าถึงด้านราคา และด้านการเข้าถึงทางภาษา-วัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าสำหรับสังคมไทยระดับการกระจายของสื่อแต่ละประเภทและการเข้าถึงสื่อของพลเมืองมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

² รวบรวมจากกรมประชาสัมพันธ์, คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 2.2

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.4

2.3 มีความพยายามในการขยายยอดขายของสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท

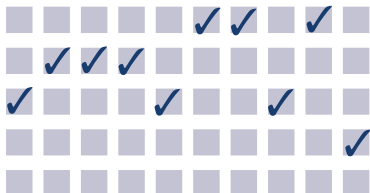
บทวิเคราะห์

อุตสาหกรรมสื่อสิ่งพิมพ์ในปัจจุบันมุ่งขยายตลาดไปในด้านสื่อใหม่ค่อนข้างมาก เช่น โทรศัพท์ดาวเทียม เพราะคนในชนบทนิยมรับข่าวสารและความบันเทิงจากโทรศัพท์มากกว่า นอกจากนี้ยังขยายตลาดข่าวสารไปสู่มือถือและอินเทอร์เน็ต เช่น ข่าวสั้นทางเอสเอ็มเอส ผ่านโทรศัพท์มือถือ และหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ก่อนหน้านี้ มีหนังสือพิมพ์บางฉบับที่อาจจะแสวงหาดตลาดใหม่คือ ผู้อ่านกลุ่มใหม่ ๆ ในเมืองและชนบท เช่น หนังสือพิมพ์คมชัดลึก และ Student Weekly ในเครือบางกอกโพสต์ การขยายตลาดของสื่อในชนบทมักปรากฏในรูปของนิตยสารแนวตลาด เช่น นิตยสารบันเทิง กีฬา และสื่อท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

นอกจากนี้ รัฐเคยมีนโยบายสนับสนุนให้ห้องสมุดชุมชน ศูนย์การศึกษาอิสระ (กศน.) และที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้านรับหนังสือพิมพ์รายวันเป็นประจำ แต่การดำเนินงานในชนบทหลายแห่งก็ไม่ประสบความสำเร็จทั้งจากปัญหาเรื่องขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรในการบริหารจัดการ

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 2.3

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.4

2.4 ความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการของสื่อสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์โดยองค์กรของรัฐได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอจากการแทรกแซงทางการเมือง

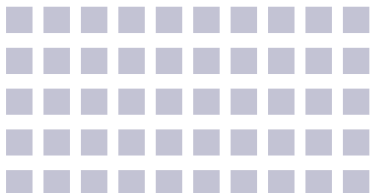
บทวิเคราะห์

คำถามข้อนี้ไม่มีการลงคะแนน เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีหนังสือพิมพ์ที่จัดพิมพ์โดยองค์กรของรัฐที่เผยแพร่แข่งขันกับหนังสือพิมพ์ของเอกชน

อย่างไรก็ดี ผู้ร่วมเวทีได้อภิปรายถึงสื่อที่รัฐเป็นผู้จัดทำขึ้นและเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ โดยให้ความเห็นว่า สื่อเหล่านี้จัดทำขึ้นโดยใช้งบประมาณจากภาษีอากรและเป็นสื่อประชาสัมพันธ์หน่วยงานของรัฐ และนักการเมือง หรือรัฐมนตรีเจ้ากระทรวง จึงอาจถือได้ว่าเป็นสื่ออีกรูปแบบหนึ่งที่รัฐสามารถควบคุมเนื้อหาได้โดยตรง ตัวอย่างเช่น นิตยสาร วารสาร หรือสิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานของรัฐ หรือโปสเตอร์ขนาดใหญ่หรือแผ่นพับต่าง ๆ ที่มีเนื้อหานโยบาย หรือคำขวัญต่าง ๆ และรูปของรัฐมนตรี สื่อเหล่านี้ทำขึ้นเพื่อแจกจ่ายให้แก่ประชาชน ไม่ใช่ระบบจัดจำหน่าย

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 2.4

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามตัวชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย n/a

2.5 มีความพยายามในการขยายยอดจำหน่ายของสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท

บทวิเคราะห์

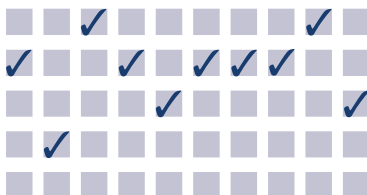
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) มาตรา 47 วรรค 1 บัญญัติไว้ว่า “คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ” และวรรค 4 บัญญัติว่า “การกำกับการประกอบกิจการตามวรรคสองต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้มีการควบรวมการครองสิทธิข้ามสื่อ หรือการครอบงำ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเอง หรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน”

การจัดตั้งคณะกรรมการกิจการกำกับวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคมเป็นองค์กรอิสระจึงถูกออกแบบมาเพื่อให้มีการจัดสรรการใช้คลื่นความถี่เสียใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องการกระจุกตัวของการเป็นเจ้าของสื่อและการผูกขาดสื่อวิทยุและโทรทัศน์โดยหน่วยงานของรัฐ ผู้ร่วมเวทีส่วนใหญ่ตั้งข้อสังเกตว่ากลุ่มที่เป็นเจ้าของคลื่นในปัจจุบัน เช่น กระทรวงกลาโหม เป็นเจ้าของคลื่นวิทยุ 45% และคลื่นโทรทัศน์ระบบฟรีทีวี 33% (สองในหกสถานี) และบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ที่เป็นเจ้าของสื่อจะยินยอมให้มีการจัดสรรคลื่นใหม่หรือไม่ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมสื่อมีทิศทางขยายสู่การเป็นเจ้าของสื่อแบบครบวงจร อุตสาหกรรมสื่อจึงไม่ต้องการให้มีการควบคุมทางกฎหมายในเรื่องเหล่านี้

การที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551(ค.ศ. 2008) มีเจตนารมณ์ในการป้องกันการกระจุกตัวและการผูกขาดในอุตสาหกรรมสื่อถือว่าเป็นบทบัญญัติที่สำคัญ ซึ่งขึ้นอยู่กับกรอบข้อบังคับและการบังคับใช้มาตรการในทางปฏิบัติ แม้จะมีแรงต้านจากหน่วยงานของรัฐหรืออุตสาหกรรมสื่อ แต่ประชาชนก็ตื่นตัวในเรื่องนี้มากจากประสบการณ์เรื่องการผูกขาดกิจการโทรคมนาคมและกิจการโทรทัศน์ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 2.5

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.2

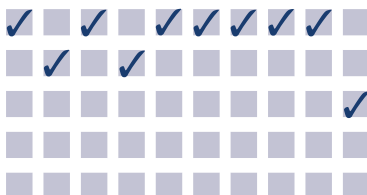
2.6 มีความพยายามในการขยายยอดจำหน่ายของสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท

บทวิเคราะห์

ผู้ร่วมเวทีอภิปรายในทิศทางเดียวกันว่า รัฐไม่มีนโยบายส่งเสริมสื่อของเอกชน หรือมุ่งส่งเสริมภูมิทัศน์สื่อที่มีความหลากหลาย ในทางตรงกันข้ามรัฐมุ่งปิดกั้นสื่อที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นที่แตกต่าง และเสี่ยงที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล รัฐจะให้การสนับสนุนสื่อที่เห็นด้วยกับรัฐโดยผ่านการให้เงินโฆษณาแก่สื่อเหล่านั้น

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 2.6

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 1.4

2.7 สื่อสะท้อนเสียงของหญิงและชายในสังคมได้อย่างเป็น

ธรรมชาติ

บทวิเคราะห์

ผู้ร่วมเวทีที่มีความเห็นเป็น 2 แนว คือกลุ่มหนึ่งเห็นว่าผู้หญิงมีพื้นที่ในสื่อค่อนข้างมาก เช่นในนิตยสารผู้หญิง นิตยสารแพชั่น และนิตยสารบันเทิง และสื่อจะให้พื้นที่แก่ผู้หญิงหากผู้หญิงตกเป็นผู้สูญเสียหรือเหยื่อของเหตุการณ์ความรุนแรง เช่นกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มผู้หญิงคอยปกป้องสิทธิและเสียงของผู้หญิง หากเห็นว่าถูกเสนออย่างไม่เป็นธรรมในสื่อ

อีกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าสื่อยังมีอคติในเรื่องการสะท้อนภาพหญิงชาย และเรื่องเพศสภาพค่อนข้างมาก สื่อมีการเสนอทัศนคติจากมุมมองแบบชายเป็นใหญ่มากกว่าจะยอมรับสถานะของผู้หญิงว่าเท่าเทียมกับชาย สาเหตุมาจากการที่ค่านิยมกระแสหลักเรื่องหญิงชายและเพศสภาพในสังคมไทยเป็นแบบอนุรักษ์นิยม เช่น นักเรียนหญิงที่มีลูกระหว่างเรียนไม่มีสิทธิกลับไปเรียนต่อ³ สื่อมวลชนเองก็ไม่มีจิตสำนึกในเรื่องการสะท้อนเสียงของหญิงชายอย่างเท่าเทียมกัน จึงมักมองผู้หญิงอย่างล้าหลัง หรือใช้ภาษาที่สะท้อนการดูหมิ่นเหยียดหยามผู้หญิงที่ทำทายค่านิยมแบบชายเป็นใหญ่ หากมองในทางโครงสร้างและวัฒนธรรมจะพบว่าผู้หญิงถูกจำกัดพื้นที่ไว้ในเรื่องการเป็นภรรยาและแม่ ส่วนผู้ชายเป็นฝ่ายกุมอำนาจทางการเมือง

ไบบันทึกคะแนน ข้อ 2.7

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน	✓
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	✓ ✓ ✓ ✓ ✓
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่	✓ ✓ ✓
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน	✓

คะแนนเฉลี่ย 3.4

³ เพิ่งมีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ จึงต้องติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่อไป

2.8 สื่อสะท้อนเสียงของหญิงและชายในสังคมได้อย่างเป็น

ธรรม

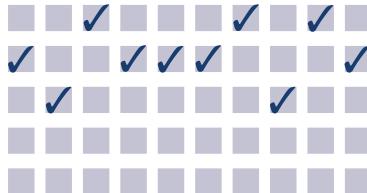
บทวิเคราะห์

ผู้ร่วมเวทีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสื่อไม่ได้สะท้อนเสียงของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม มักสะท้อนเสียงของรัฐ หรือเสียงของกลุ่มอำนาจมากกว่า โดยมีข้อวิจารณ์สื่อใน 2 ด้าน คือสื่อมีอคติกับผู้ด้อยโอกาส กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา การเมืองและสังคม เช่น กลุ่มแรงงานข้ามชาติ ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ สื่อมักไม่สะท้อนทัศนะที่แท้จริงของคนเหล่านี้ หรือใช้ภาษาที่แสดงการดูหมิ่นชาติพันธุ์ที่แตกต่าง ส่วนอีกด้านหนึ่งสื่อก็ยินยอมที่จะยอมรับว่าททกรรมของรัฐในการเสนอข่าวเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ใช้คำเรียกขานตามที่รัฐกำหนด เป็นต้นว่าชาวไทยมุสลิม สื่อใช้คำว่าไทย ไม่ใช่คำว่ามลายูในการเรียกคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

“สื่อมีอคติกับผู้ด้อยโอกาส กลุ่มชาติพันธุ์
ภาษา ศาสนา การเมืองและสังคม

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 2.8

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 1.9

2.9 ประเทศมีนโยบายด้านไอซีทีที่สอดคล้องสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายเพื่อสนองความต้องการด้านข่าวสารของพลเมืองทั้งมวล รวมทั้งประชาคมของคนด้อยโอกาส

บทวิเคราะห์

แม้แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พ.ศ. 2552-2556 (ค.ศ. 2009 - 2013) ที่จัดทำโดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) จะมีเป้าหมายในเชิงการพัฒนาสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ และในการกระจายโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและ

การสื่อสารไปสู่ประชาชนทั่วประเทศ รวมถึงผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และผู้พิการ รวมทั้งแผนบรรดแบนด์แห่งชาติ ที่ตั้งเป้าหมายให้ประชากรไม่ต่ำกว่า 50% เข้าถึงอินเทอร์เน็ต บรรดแบนด์ได้ภายใน 5 ปีข้างหน้า แต่ผู้ร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นว่าการดำเนินงานตามแผนแม่บทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมักไม่สอดคล้องกัน และรัฐยังไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำของช่องว่างดิจิทัลระหว่างเมืองกับชนบทได้ การทำโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เกิดขึ้นจากบริษัทเอกชนที่ได้รับสัมปทานจากรัฐเป็นฝ่ายดำเนินการมากกว่าหน่วยงานของภาครัฐเอง

ไบบันทึกระยะคะแนน ข้อ 2.9

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีนี้ชีวิต	✓					✓	✓		✓	
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชีวิตเพียงบางด้าน		✓	✓	✓	✓			✓		✓
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชีวิตในหลายด้าน										
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชีวิตส่วนใหญ่										
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชีวิตทุกด้าน										

คะแนนเฉลี่ย 1.6

2.10 ประเทศมีนโยบายด้านไอซีทีที่สอดคล้องสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายเพื่อสนองความต้องการด้านข่าวสารของพลเมืองทั้งมวล รวมทั้งประชาคมของคนที่ยด้อยโอกาส

บทวิเคราะห์

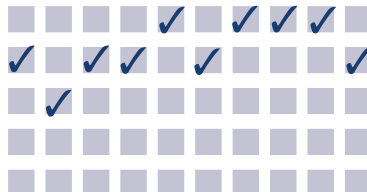
ผู้ร่วมเวทีส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่ารัฐแทรกแซงสื่อด้วยการให้เงินโฆษณา ทำให้เนื้อหาเบี่ยงเบนไปในลักษณะที่เป็นการแก้ต่าง สนับสนุน หรือส่งเสริมทัศนคติของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ผู้ร่วมเวทีชี้ให้เห็นตัวอย่างและวิธีการของรัฐบาลต่าง ๆ หลายรัฐบาลที่ใช้การให้เงินโฆษณาหรืองบประมาณประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจแก่สื่อเพื่อไม่ให้เสนอข่าวหรือบทบรรณาธิการที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ชำราชการระดับสูง หรือหน่วยงานนั้น ๆ หากนักข่าวยังคงนำเสนอเนื้อหาข่าวหรือคอลัมน์ที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลสื่อเหล่านั้น ๆ อาจจะถูกถอดโฆษณา หรือมีการซื้อพื้นที่สื่อเพื่อนำเสนอเนื้อหาแบบกึ่งโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือ advertorial จากมุมมองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การเข้ามาแทรกแซงสื่อโดยรัฐและหน่วยงานต่าง ๆ มีวิธีการที่ค่อนข้างแนบเนียน เช่น รัฐบาลให้เงินแก่สื่อผ่านงบโฆษณาหรืองบประมาณประชาสัมพันธ์ของรัฐวิสาหกิจ รัฐบาลมักไม่ได้แทรกแซงโดยตรงที่นักข่าว แต่ดำเนินการผ่านบรรณาธิการ หรือใช้วัฒนธรรมความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ผู้น้อยมักเกรงใจผู้ใหญ่ที่มีอำนาจมากกว่า เช่น รัฐมนตรีโทรศัพท์มา

ขอบรรณาธิการไม่ให้วิจารณ์ ไม่ให้สัมภาษณ์แหล่งข่าวบางคน หรือไม่ให้เสนอข่าวเปิดเผยความจริงที่กระทบกระเทือนรัฐบาล นอกจากนี้ การที่รัฐบาลให้เงินแก่สื่อยังหวังผลในการปั่นกระแสข่าวที่สนับสนุนรัฐบาล หรือเพื่อตอบโต้ฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 2.10

- 1 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 1.7

2.11 ตลาดโฆษณามีความกว้างขวางพอสำหรับช่องทางสื่อที่หลากหลาย

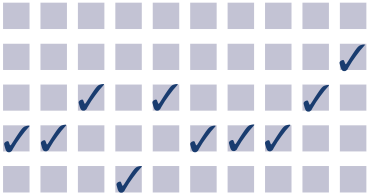
บทวิเคราะห์

ผู้ร่วมเวทีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าตลาดโฆษณาในปัจจุบันมีความกว้างขวางพอสำหรับช่องทางสื่อที่หลากหลาย โดยงบประมาณโฆษณาส่วนใหญ่เกือบ 60% เป็นเงินโฆษณาในสื่อโทรทัศน์ และตลาดโฆษณามีแนวโน้มขยายไปสู่การสนับสนุนกิจกรรมเช่นการจัดอีเว้นท์ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของบริษัทเอกชนและของหน่วยงานภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ส่วนแบ่งโฆษณาของสื่ออินเทอร์เน็ตยังมีน้อยมาก

แม้ว่าตลาดโฆษณาในปัจจุบันมีความกว้างขวางแต่รัฐก็ยังสามารถมีอิทธิพล โน้มน้าวทิศทางของรายงานข่าวและคอลัมน์ต่างๆ ผ่านงบโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งสามารถใช้งบประมาณของรัฐในการจัดตั้งสื่อของตนเองขึ้น เช่นสถานีโทรทัศน์กระทรวงมหาดไทย

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 2.11

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 3.8

คะแนนเฉลี่ยสำหรับส่วนที่ 2 2.4

* ดูข้อมูลค่าใช้จ่ายโฆษณาปีพ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) และพ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) ในภาคผนวก

ส่วนที่ 3:

การกำกับดูแลกิจการวิทยุและโทรทัศน์มี
ความโปร่งใสและเป็นอิสระ มีการเปลี่ยนแปลง
สื่อของรัฐให้เป็นสื่อสาธารณะอย่างแท้จริง

การกำกับดูแลกิจการวิทยุและโทรทัศน์มีความโปร่งใส และเป็นอิสระ มีการเปลี่ยนแปลงสื่อของรัฐให้เป็นสื่อ สาธารณะอย่างแท้จริง

3.1 มีการออกกฎหมายการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ มีการบังคับใช้ และการสร้างสิ่งแวดล้อม ซึ่งเอื้ออำนวย ต่อสื่อสาธารณะ สื่อเชิงพาณิชย์ และสื่อชุมชน

บทวิเคราะห์

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) มีการบังคับใช้ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 (ค.ศ. 2008) แทนที่พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 (ค.ศ. 1959) และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2502 (ค.ศ. 1959), 2521 (ค.ศ. 1978) และ 2530 (ค.ศ. 1987) ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) ซึ่งมีการประกาศใช้เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2543 (ค.ศ. 2000) ต่างก็มีบทบัญญัติกำหนดประเภทของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ตามหลักสากลเป็นครั้งแรก คือแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สื่อสาธารณะ สื่อเชิงพาณิชย์ และสื่อชุมชน ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวอย่างคึกคักในภาคประชาชนและกลุ่มต่าง ๆ ท้องถิ่นในช่วงสิบปีที่ผ่านมา มีการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน สถานีวิทยุท้องถิ่นเชิงพาณิชย์ กิจการเคเบิลทีวี และโทรทัศน์ดาวเทียมกระจายไปทั่วประเทศ

อย่างไรก็ดี ยังมีปัญหาอุปสรรค ในด้านการกำกับกิจการที่ไม่เอื้ออำนวย ต่อการจัดตั้งและพัฒนากิจการสื่อวิทยุ

“การมีสื่อจำนวนมากเป็นความงดงาม ไม่น่า
มองเป็นปัญหาเสียทั้งหมด”

และโทรทัศน์ที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ เนื่องจากยังไม่มี การจัดตั้งคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ ฉบับใหม่⁴ ทำให้มีช่องว่างในเรื่องการให้ใบอนุญาตและการกำกับดูแลกิจการ ในช่วงที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ได้ให้ผู้ประกอบการวิทยุชุมชน มายื่นแบบขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการชั่วคราว ปรากฏว่ามีวิทยุชุมชนกว่า 6,000 แห่ง

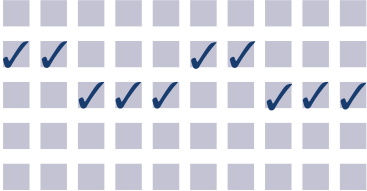
⁴ เนื่องจากยังไม่มีการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อกำกับดูแลกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ซึ่งประกาศใช้ภายหลังการรัฐประหารเมื่อเดือนกันยายน 2549 (ค.ศ. 2006) กำหนดให้องค์กรอิสระหนึ่งองค์กรทำหน้าที่กำกับดูแลกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม จึงมีการยกเว้นแก้ไขพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ ฉบับใหม่ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) และประกาศในพระราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010)

มาขอขึ้นทะเบียน ในจำนวนนี้มี 150 สถานีที่ดำเนินการโดยไม่มีโฆษณาและยังมีอีกกว่า 1,000 สถานี ที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียน โดยมีวิทยุชุมชนของกลุ่มการเมือง เช่น กลุ่มเสื้อแดง หรือ นปช. ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนรวมอยู่ด้วย

สิ่งแวดล้อมใหม่ของวงการวิทยุและโทรทัศน์ ที่เกิดขึ้นจากการตระหนักรู้ในสิทธิตามกฎหมายของประชาชน ความต้องการข่าวสารข้อมูลที่สอดคล้องกับชีวิตในด้านต่าง ๆ และความต้องการพื้นที่ในการสื่อสารแสดงความคิดเห็นทำให้เกิดสภาวะการแข่งขัน การเรียนรู้ และการสร้างประสบการณ์ในหลากหลายมิติ ผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่าสิ่งแวดล้อมใหม่นี้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐ และถูกมองว่าเป็นปัญหาทางการเมือง จึงยังไม่เกิดสภาพของระบบวิทยุและโทรทัศน์ที่มีการแบ่งประเภทเป็น 3 กลุ่มอย่างแท้จริง เช่น กลุ่มสื่อเอกชนในท้องถิ่นยังไม่มีสถานภาพในทางปฏิบัติที่ชัดเจน ผู้ร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นว่าการมีสื่อจำนวนมากเป็นความงดงาม ไม่น่ามองเป็นปัญหาเสียทั้งหมด แต่ในช่วงความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและกลุ่ม นปช. วิทยุชุมชนจำนวนมากถูกปิด โดยรัฐอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) ผ่านศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) ร่วมกับอำนาจตามพระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. 2498 (ค.ศ. 1955) ผ่านคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ในการยึดเครื่องส่ง สังกัด และจับกุมผู้ดำเนินการวิทยุชุมชนของกลุ่มเสื้อแดงในจังหวัดทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ ผู้ร่วมเวียยังเห็นว่าการที่สื่อวิทยุชุมชนไม่สามารถหารายได้จากโฆษณาอาจมีผลกระทบต่อความอยู่รอด รัฐต้องให้การสนับสนุนจากเงินกองทุนที่จัดสรรจากรายได้ขององค์กรกำกับดูแล และวิทยุชุมชนจำเป็นต้องหารายได้จากสมาชิกและเงินบริจาคร่วมด้วยอีกทางหนึ่ง

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 3.1

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.6

3.2 มีการออกกฎหมายการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ มีการบังคับใช้ และมีการสร้างสิ่งแวดล้อมซึ่งเอื้ออำนวยต่อสื่อสารสาธารณะ สื่อเชิงพาณิชย์ และสื่อชุมชน

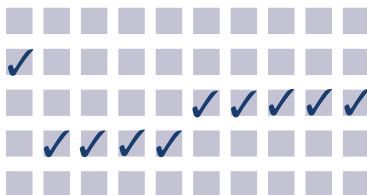
บทวิเคราะห์

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) ฉบับใหม่ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับ พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) ในเรื่องการมีองค์กรกำกับกิจการองค์กรเดียว และวิธีการสรรหาคณะกรรมการกำกับกิจการฯ ได้ถูกออกแบบมาให้เป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ และมีกระบวนการสรรหาคณะกรรมการที่เปิดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ ภาคประชาสังคม และอุตสาหกรรมสื่อ เข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง รายชื่อผู้ที่ผ่านกระบวนการสรรหา จำนวน 44 คน จะถูกตรวจสอบคุณสมบัติและคัดเลือกโดยวุฒิสมาชิกในขั้นตอนสุดท้ายจำนวน 11 คน เพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการกำกับกิจการวิทยุ กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมต่อไป

ผู้ร่วมเวทีได้อภิปรายว่าแม้การออกแบบในกฎหมายจะมีเจตนาให้องค์กรกำกับกิจการฯ เป็นองค์กรอิสระ แต่เมื่อยังไม่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมฉบับใหม่ และการสรรหากรรมการกำกับกิจการฯ จึงยังไม่สามารถระบุได้ว่าจะมีความโปร่งใส และความ เป็นอิสระมากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตามก็ติดตามประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา พบว่ามีปัญหาในเรื่องกระบวนการสรรหาและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม โดยกลุ่มที่เป็นเจ้าของคลื่นความถี่เดิมที่เป็นหน่วยงานของรัฐ และเจ้าของกิจการสื่อขนาดใหญ่ใช้อิทธิพลในการส่งตัวแทนเข้าไปเพื่อให้ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการ

ไบบันทึกระยะแรก ข้อ 3.2

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานดัชนีตัวชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 3.3

3.3 องค์การอิสระนี้กำกับดูแลบริการด้านวิทยุและโทรทัศน์ และการออกใบอนุญาตเพื่อประโยชน์สาธารณะ และให้หลักประกันที่เป็นธรรม และเนื้อหาที่สะท้อนความหลากหลายของความคิดเห็นต่าง ๆ ในสังคม

บทวิเคราะห์

ในข้อนี้ผู้ร่วมเวทีสรุปว่าไม่ลงคะแนน เนื่องจากยังไม่มีการจัดตั้งองค์การอิสระ และอนุกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ทำหน้าที่ในช่วงการเปลี่ยนผ่าน จึงไม่อาจลงความเห็นได้

ไบบันทึกลงคะแนน ข้อ 3.3

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามตัวชี้วัด	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดเพียงบางด้าน	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดในหลายด้าน	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดส่วนใหญ่	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดทุกด้าน	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

คะแนนเฉลี่ย n/a

3.4 องค์การวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐและสาธารณะรับผิดชอบต่อประชาชนผ่านคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของสังคม โดยได้รับคัดเลือกอย่างเป็นอิสระ เปิดเผย และโปร่งใส

บทวิเคราะห์

ในข้อนี้ผู้ร่วมเวทีให้คะแนนเฉพาะสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) ซึ่งเป็นองค์กรสื่อโทรทัศน์สาธารณะแห่งแรก ก่อตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) ตามพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) กำหนดให้มีการกรรมการนโยบายจำนวน 9 คน ซึ่งสรรหาและแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลผู้มีความรู้ ประสบการณ์ และเป็นผู้ที่มีผลงาน หรือเคยปฏิบัติ

งานที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีความรู้ หรือความเชี่ยวชาญ ในด้านกิจการสื่อสารมวลชน บริหารจัดการองค์กร ส่งเสริมประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น การเรียนรู้และ ศึกษา การคุ้มครองและพัฒนาเด็ก เยาวชนหรือครอบครัว หรือการส่งเสริมสิทธิของผู้ด้อย โอกาสทางสังคม กฎหมายกำหนดให้กระบวนการสรรหาดำเนินการโดยกรรมการสรรหา จำนวน 15 คน ประกอบด้วยตัวแทนขององค์กรวิชาชีพสื่อ ภาคประชาสังคม และส่วน ราชการ ทำหน้าที่คัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายกำหนดและไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการที่โปร่งใสและเป็นธรรม

สำหรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 (สทท.) ของกรมประชาสัมพันธ์ และองค์การ สื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) ซึ่งจดทะเบียนเป็นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แต่ กระบวนการคลังถือหุ้นใหญ่ และดำเนินการกิจการสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 นั้น คณะกรรมการและผู้อำนวยการได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่ กำกับดูแลด้านนี้

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 3.4

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานดัชนีตัวชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานดัชนีตัวชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานดัชนีตัวชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานดัชนีตัวชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานดัชนีตัวชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 4.0

3.5 มีข้อกำหนดมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและพรรคการเมือง และผู้มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมสื่อวิทยุและโทรทัศน์เป็นกรรมการนโยบายในองค์กรสื่อของรัฐหรือองค์กรสื่อสาธารณะ

บทวิเคราะห์

ในข้อนี้ผู้ร่วมเวทีให้คะแนนเฉพาะสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เช่นเดียวกับข้อ 3.4 พระราชบัญญัติต้องการกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) มาตรา 21 และ 22 กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการนโยบายต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง ไม่เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไม่เป็นหุ้นส่วน กรรมการ พนักงานในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือกิจการโทรคมนาคม หรือในห้างหุ้นส่วนบริษัทที่ประกอบกิจการเป็นผู้ผลิตรายการให้องค์การ และต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับองค์การ หรือในกิจการที่มีการแข่งขันกับกิจการขององค์การ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

ไบบันทึกลับคะแนน ข้อ 3.5

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน	
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	✓ ✓
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่	✓
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓

คะแนนเฉลี่ย 4.5

3.6 ความเป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมืองในด้านการบรรณาธิการขององค์กรวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐและสาธารณะได้รับการประกันตามกฎหมายและมีการปฏิบัติจริง

บทวิเคราะห์

ในข้อนี้ผู้ร่วมเวทีให้คะแนนเฉพาะสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เช่นเดียวกับข้อ 3.4 และ 3.5⁵ พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) มาตรา 28 (2) กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายมีอำนาจหน้าที่ “คุ้มครองรักษาความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการ และพนักงานให้ปลอดจากการแทรกแซงใดๆ”

ผู้ร่วมเวทีหลายคนแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ในเรื่องความเป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมืองในทางปฏิบัติ จากเนื้อหาที่ปรากฏในรายการข่าว รายการสถานการณ์

คณะกรรมการนโยบายมีอำนาจหน้าที่ในการ “คุ้มครองรักษาความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการและพนักงานให้ปลอดจากการแทรกแซงใด ๆ”

การเมือง และรายการประเภทอื่น ผู้ร่วมเวทีบางคนมีความเห็นว่า เนื้อหาของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย แสดงอคติทางการเมือง ไม่เปิดให้ฝ่ายตรงข้ามมีโอกาสแสดงความคิดเห็น เช่น ในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมืองปีพ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) และ 2553 (ค.ศ. 2010) ซึ่งอาจจะไม่ได้เกิดจากการที่ไม่เป็น

อิสระทางการเมือง หรือความตั้งใจ แต่อาจจะเป็นความเชื่อโดยบริสุทธิ์ใจของนักข่าวและกองบรรณาธิการ ผู้ร่วมเวทีบางคนเห็นว่าการที่ทีวีไทยถูกวิจารณ์ว่าวางตัวไม่เป็นกลาง ทำให้ต้องตอบสนองด้วยการแสดงความจงรักภักดีให้ปรากฏชัดเจนนต่อสายตาสมาชน

มีการอภิปรายถึงสาเหตุที่ทีวีไทยถูกมองว่ามีอคติในการเสนอข่าวหรือรายการว่า เป็นเพราะทีวีไทยเกิดมาจากผลพวงของการรัฐประหาร รัฐบาลในขณะนั้นยึดสถานีไอทีวีจากบริษัทชินคอร์ปอเรชั่น เพื่อกำจัดระบอบทักษิณ อำนาจรัฐไม่ต้องการให้มีสถานีที่เป็นของฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ทำให้ไม่อาจกล่าวได้ว่าทีวีไทยมีสถานะเป็นสื่อสาธารณะ ทีวีไทยจึงไม่สามารถทำข่าวอย่างรอบด้าน หรืออาจจะเกิดจากปัญหาการคัดเลือกพนักงานของทีวีไทย ซึ่งได้บุคคลที่มีความเชื่อทางการเมืองคล้ายคลึงกัน ผู้ร่วมเวทียังได้ให้ความเห็นว่าสังคมไทยไม่มีสื่อที่ปลอดจากอิทธิพลทางการเมือง ทีวีไทยมีอคติด้วยสภาพอภิมภานอำนาจ (Establishment) แทนที่จะตั้งคำถามหรือท้าทายระบบอำนาจ ทีวีไทยกลับมีท่าทีค่อนข้างยอมรับระบบอำนาจในสังคม

ผู้ร่วมเวทียังได้ให้ความเห็นว่าทีวีไทยเกิดขึ้นจากการตอบสนองต่อเสียงเรียกร้องของประชาชนเอ็นจีโอด้วย ทำให้วาระข่าวของทีวีไทยมีความโน้มเอียงใกล้ชิดกับเรื่องที่ประชาชนเอ็นจีโอรณรงค์ต่อสู้อยู่ ในประเด็นนี้มีความเห็นจากผู้ร่วมเวทีว่า คณะกรรมการนโยบายก็มี

⁵ มีข้อสังเกตถึงบันทึกไว้คือ ในกลุ่มผู้ร่วมเวทีที่มีผู้ที่เป็นกรรมการนโยบายของทีวีไทยหรือองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน มีกรรมการบริหาร จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการ 1 คน อธิการกรรมการนโยบาย 1 คน

องค์ประกอบที่ให้พื้นที่กับภาคประชาสังคมหรือเอ็นจีโามาก คือมีจำนวน 4 คน และมีฝ่ายสื่อ 2 คน แต่มีความเห็นอีกด้านหนึ่งว่าระชาวแบบเอ็นจีโอนั้นหาไม่ได้จากสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ จึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญและมีประโยชน์ และต้องถือว่าภาคประชาสังคมหรือเอ็นจีโอเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย

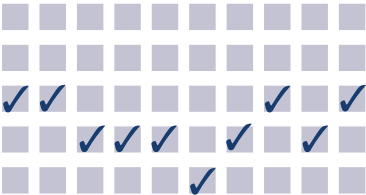
มีการอภิปรายถึงปัญหา “ความไม่เป็นกลาง” หรือการเสนอข่าวไม่รอบด้านของทีวีไทยว่าอาจจะมาจากสาเหตุอื่น ๆ อีก มีผู้ร่วมเวทีแสดงความเห็นว่า น่าจะเกิดขึ้นจากความไร้ประสิทธิภาพ (incompetency) และการขาดทักษะในการทำงานแบบวิชาชีพ (unprofessional practice) มากกว่าจะเกิดจากการสมคบคิด และเมื่อปรากฏภาพว่าทีวีไทยเสนอข่าวไม่เป็นกลาง ก็มักจะมีการหยิบยกขึ้นมาหาสาเหตุกันในที่ประชุมข่าวว่าเกิดจากปัญหาอะไรบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องของการทำงานที่ผิดพลาด ไม่มีใครสั่งหรือแทรกแซงการทำงานของห้องข่าว เป็นเรื่องไม่มีเจตนา การที่ทีวีไทยไม่สามารถเป็นกลางได้ทุกครั้งสาเหตุเกิดจากความผิดพลาดในการทำงาน

“ทีวีไทยไม่สามารถเป็นกลางได้ทุกครั้ง
สาเหตุเกิดจากความผิดพลาดในการทำงาน”

อย่างไรก็ดี ผู้ร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นว่า ด้วยเหตุที่ทีวีไทยดำเนินงานด้วยงบประมาณจากเงินภาษีของประชาชน และเป็นสื่อที่ประชาชนคาดหวังสูงในเรื่องความเป็นกลาง/เวทีสาธารณะของทุกฝ่าย จึงน่าจะเสนอข่าวสารอย่างรอบด้าน เปิดพื้นที่ และเป็นตัวแทนความคิดเห็นของทุกฝ่าย ให้ทุกสีทางการเมืองได้ใช้สื่อทีวีไทยอย่างเท่าเทียมกัน และควรรักษาความเป็นอิสระด้วยการไม่โน้มเอียงไปในทางอำนาจรัฐมากเกินไป โดยมักไม่ต่อต้านคัดค้านหรือตั้งคำถาม

ไบบันทึกระยะแนบ ข้อ 3.6

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 3.7

3.7 องค์การวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐและสาธารณะได้รับการสนับสนุนทางการเงินอย่างเพียงพอเพื่อป้องกันการก้าวถอยหลังโดยพลการผ่านทางงบประมาณและความกดดันในเชิงพาณิชย์

บทวิเคราะห์

ในข้อนี้ผู้ร่วมเวทีให้คะแนนเฉพาะสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เช่นเดียวกับข้อ 3.4, 3.5 และ 3.6

พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) มาตรา 12 บัญญัติว่า “ให้องค์การมีอำนาจจัดเก็บเงินบำรุงองค์การจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยสุราและกฎหมายว่าด้วยยาสูบ ในอัตราร้อยละหนึ่งจุดห้าของ ภาษีที่เก็บจากสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วย สุ ร า แ ล ะ กฎหมายว่าด้วยยาสูบและจัดสรรให้เป็นรายได้ขององค์การโดยให้มีรายได้สูงสุดปีงบประมาณไม่เกินสองพันล้านบาทและให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจในการปรับเพิ่ม

กฎหมายกำหนดว่า “ให้มีรายได้สูงสุดปีงบประมาณไม่เกินสองพันล้านบาท และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจในการปรับเพิ่มรายได้สูงสุดตามมาตรานี้ทุกสามปี เพื่อให้องค์การมีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินการตามวัตถุประสงค์”

รายได้สูงสุดตามมาตรานี้ทุกสามปี เพื่อให้องค์การมีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ โดยให้พิจารณาถึงอัตราเงินเฟ้อของปีที่ผ่านมาประกอบกับขอบเขตการดำเนินงานขององค์การที่เปลี่ยนแปลงไป ..รายได้ส่วนที่เกินจากรายได้สูงสุดที่กำหนดไว้ ให้องค์การนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน”

ผู้ร่วมเวทีอภิปราย ถึงความพอเพียงของรายได้จากภาษีสุราและยาสูบปีละไม่เกิน 2,000 ล้านบาทว่าเป็นจำนวนที่เหมาะสมเพียงใด เป็นข้อจำกัดหรือเป็นข้อดีสำหรับสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ผู้ร่วมเวทีให้ความเห็นว่าการที่กฎหมายให้หลักประกันเรื่องงบประมาณ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการจัดสรรของรัฐบาลหรือได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาในแต่ละปี ถือเป็นหลักประกันสำคัญทั้งเรื่องความพอเพียงของงบประมาณ และความเป็นอิสระในการบริหารงานของทีวีไทย ปีที่ผ่านมาทีวีไทยมีรายได้เกิน 2,000 ล้านบาท ได้ส่งคืนกระทรวงการคลังไปจำนวน 200 ล้านบาท นอกจากนี้ ในสองปีแรกทีวีไทยมีงบประมาณเพียงพอต่อค่าใช้จ่าย และสามารถจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งสำหรับใช้ในการก่อสร้างอาคารใหม่ของสถานี

อย่างไรก็ดี แม้ยังไม่อาจประเมินได้ว่าต้นทุนที่แท้จริงของการดำเนินกิจการทั้งหมดในรอบสองปีนี้อยู่ที่จำนวนเท่าไร แต่การบริหารงานอยู่ในมาตรฐานที่เทียบเคียงได้กับสถานี

“หากสถานีทีวีไทยได้รับความนิยมสูงจากประชาชน รัฐบาลใด ๆ ก็เข้ามาแก้ไขเปลี่ยนแปลงสถานะทางกฎหมายของสถานีหรือมาแทรกแซงงบประมาณไม่ได้”

โทรทัศน์ของเอกชน เช่น ระดับเงินเดือนของผู้บริหารและพนักงานอยู่ในอัตราใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ ผู้ร่วมเวทีได้แสดงความเห็นว่าหลักประกันที่สำคัญอีกข้อหนึ่งมาจากสาธารณชน กล่าวคือ หากสถานีทีวีไทยได้รับความนิยมสูงจากประชาชน รัฐบาลใด ๆ ก็เข้ามาแก้ไขเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางกฎหมายของสถานี หรือมาแทรกแซงงบประมาณไม่ได้

ไบบันทึกระยะคะแนน ข้อ 3.7

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	☐	☒	☐	☒	☐	☐	☒	☐	☒
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่	☐	☐	☒	☐	☒	☐	☐	☐	☐
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน	☒	☐	☐	☐	☒	☐	☒	☐	☒

คะแนนเฉลี่ย 4.0

3.8 ในทางเทคนิคประชาชนสามารถเข้าถึงการแพร่ภาพขององค์กรวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐและสาธารณะได้ในขอบเขตทั่วประเทศ

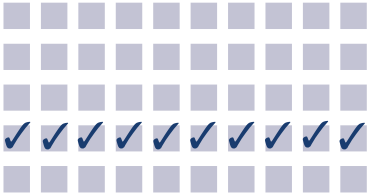
บทวิเคราะห์

ในข้อนี้ผู้ร่วมเวทีให้คะแนนเฉพาะสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เช่นเดียวกับข้อ 3.4, 3.5, 3.6 และ 3.7

จากผลการสำรวจการรับชมทางเทคนิค พบว่าการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยสามารถเข้าถึงผู้ชมทั่วประเทศได้ 90% มีส่วนที่เป็นจุดบอดบ้างประมาณ 10% เช่น ที่แม่สอด จ.ตาก และจ.แม่ฮ่องสอน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี การส่งสัญญาณรายการจากเคเบิลทีวีท้องถิ่น ทีวีดาวเทียม และอินเทอร์เน็ตช่วยแก้ไขจุดบอดดังกล่าวได้

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 3.8

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 4.0

3.9 องค์การวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐและสาธารณะเสนอรายการที่มีรูปแบบหลากหลายสำหรับคนดูทุกกลุ่ม

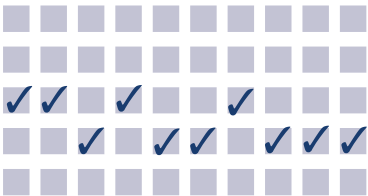
บทวิเคราะห์

ในข้อนี้ผู้ร่วมเวทีให้คะแนนเฉพาะสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เช่นเดียวกับข้อ 3.4, 3.5, 3.6, 3.7 และ 3.8

ผังรายการของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยมีสัดส่วนของรายการข่าวและสาระเป็นเนื้อหาหลัก โดยประกอบด้วยรายการข่าว ร้อยละ 40 รายการสาระประโยชน์ ร้อยละ 30 และรายการสาระบันเทิง ร้อยละ 30 ผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่าสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยเป็นสถานีที่เสนอรายการสำหรับคนดูที่เป็นชนชั้นกลางในเมืองเป็นหลัก และเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ยังเข้าถึงคนดูหนุ่มสาวและคนดูในชนบทได้ไม่มาก อย่างไรก็ดี มีกลุ่มองค์กรที่เคลื่อนไหวในชุมชนต่าง ๆ กลุ่มที่ทำงานกับเอ็นจีโอในเมืองและชนบทนิยมดูรายการของทีวีไทย เช่น รายการเวทีสาธารณะ รายการนักข่าวพลเมือง และยังมีกลุ่มคนดูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะทีวีไทยเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาของคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประจำมากกว่าสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น

ไบบันทึக்கะแนน ข้อ 3.9

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานด้านนี้ด้วยซ้ำ
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 3.6

3.10 องค์การวิเทศและโทรทัศน์ของรัฐและสาธารณะเสนอข้อมูล ที่สมดุลและยุติธรรมในรายการข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน สะท้อนทุกมุมมอง และความเห็นอันหลากหลายอย่างเต็มที่

บทวิเคราะห์

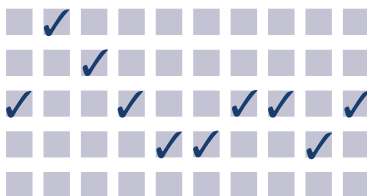
ในข้อนี้ผู้ร่วมเวทีให้คะแนนเฉพาะสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เช่นเดียวกับข้อ 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8 และ 3.9

ผู้ร่วมเวทีให้ความเห็นว่า โดยทั่วไปสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยพยายามจะทำหน้าที่ในรายการด้านข่าวและรายการเหตุการณ์ปัจจุบันอย่างสมดุลและยุติธรรม เช่น ทีวีไทยมีรายการที่เปิดให้มีการอภิปรายถกเถียงข้อขัดแย้งทางการเมือง อาทิ รายการตอบโจทย์ ซึ่งขาดหายไปสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ผู้ร่วมเวทีแสดงได้ความคิดเห็นว่า แม้รูปแบบรายการจะหลากหลายมาก แต่ทัศนะทางการเมืองของรายการเหล่านั้นยังค่อนข้างจำกัด ไม่ครอบคลุมความแตกต่างหลากหลายทางการเมืองอย่างเพียงพอ เช่น ไม่สะท้อนเสียงของกลุ่มฝ่ายซ้ายทางการเมือง เป็นต้น

“แม้รูปแบบรายการจะหลากหลายมาก แต่ทัศนะทางการเมืองของรายการเหล่านั้นก็ยังค่อนข้างจำกัด ไม่ครอบคลุมความแตกต่างหลากหลายทางการเมืองอย่างเพียงพอ”

คะแนน ข้อ 3.10

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 3.0

3.11 องค์การวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐและสาธารณะเสนอเรื่องราวที่มีเนื้อหาหลากหลายและรูปแบบที่สร้างสรรค์เท่าที่จะสามารถทำได้จากงบประมาณที่มีอยู่

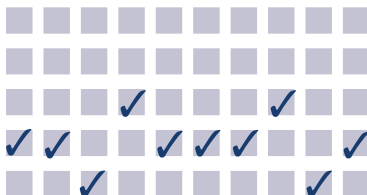
บทวิเคราะห์

ในข้อนี้ผู้ร่วมเวทีให้คะแนนเฉพาะสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เช่นเดียวกับข้อ 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9 และ 3.10

คณะกรรมการนโยบายขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ได้กำหนดให้เสนอรายการจากต่างประเทศในกลุ่มรายการสาระประโยชน์ได้ไม่เกินร้อยละ 25 และไม่เกินร้อยละ 25 ในกลุ่มรายการสารบันเทิง และต้องส่งเสริมผู้ผลิตรายการอิสระเพื่อให้สามารถนำเสนอรายการที่มีเนื้อหาที่หลากหลาย และรูปแบบที่สร้างสรรค์เท่าที่จะทำได้ (ดูการอภิปรายแสดงความคิดเห็นข้อ 3.9 ประกอบ)

ไบบันทึคะแนน ข้อ 3.11

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 4.0

3.12 วิทยุและโทรทัศน์ชุมชนได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษในฐานะที่เป็นสื่อที่มีศักยภาพในการทำให้ชุมชนเข้าถึงคลื่นความถี่ได้มากขึ้น

บทวิเคราะห์

ผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่าขณะนี้มีสถานีวิทยุชุมชนจำนวนมากราว 8,000 สถานี ซึ่งเกิดจากการตระหนักรู้ในสิทธิการสื่อสารของตน รวมทั้งกลุ่มต่าง ๆ มีการใช้สื่อเพื่อสิทธิทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ปัจจุบันวิทยุชุมชนมีลักษณะเปิดเสรีกลาย ๆ โดยยังไม่มีการอสังหาริมทรัพย์ในการกำกวมดูแล รัฐไม่มีอำนาจในการปิดสถานีเหล่านี้ตามกฎหมาย แต่ก็ส่งเสริมให้ดำเนินการได้อย่างเป็นอิสระหรือส่งเสริมให้มีความเข้มแข็ง ในทางกลับกันผู้ร่วมเวทีให้ความเห็นว่ารัฐกลับไปส่งเสริมสถานีที่จัดตั้งโดยหน่วยงานความมั่นคงของรัฐ เช่น สถานีของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.)

ผู้ร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นว่าในสมัยรัฐบาลไทยรักไทย นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีนโยบายส่งเสริมวิทยุชุมชนโดยให้โฆษณาได้ชั่วโมงละ 6 นาที และเปิดให้ไปจดทะเบียนกับกรมประชาสัมพันธ์ แต่ก็เป็นส่งเสริมที่ขัดกับหลักการของสถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการโดยชุมชนแบบไม่มีโฆษณา ผู้ร่วมเวทีเห็นว่าหากมีการส่งเสริมจริง ๆ วิทยุชุมชนสามารถพัฒนาเป็นสื่อที่มีศักยภาพ และเป็นสถานีของชุมชนจริง ๆ ในอนาคต แต่ถ้าปล่อยปละละเลยก็จะตกอยู่ในสภาพไร้ทิศทาง และอาจถูกครอบงำโดยรัฐ

ไบบันทึกระยะสั้น ข้อ 3.12

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน	✓ ✓ ✓ ✓
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	✓ ✓ ✓ ✓ ✓
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่	✓
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน	

คะแนนเฉลี่ย 2.7

สำหรับส่วนที่ 3 3.6

ส่วนที่ 4:

สื่อมีความเป็นวิชาชีพในระดับสูง

สื่อมีความเป็นวิชาชีพในระดับสูง

4.1 สื่อปฏิบัติตามจรรยาบรรณทางวิชาชีพที่มีการบังคับใช้โดยองค์กรที่ควบคุมตนเอง ซึ่งรับเรื่องร้องเรียนจากสาธารณะ

บทวิเคราะห์

องค์กรและสมาคมวิชาชีพสื่อต่าง ๆ เช่น สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และองค์กรสื่อ เช่น องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ทีวีไทย ทีวีสาธารณะ) หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ เดอะ เนชั่น มีข้อบังคับจรรยาบรรณทางวิชาชีพในลักษณะการควบคุมตนเอง (self-regulation)

ผู้ร่วมเวทีอภิปรายเห็นเป็น 2 แนวทางในประเด็นการควบคุมตนเองของนักวิชาชีพว่า องค์กรและสมาคมวิชาชีพสื่อมีลักษณะเป็นเสือกระดาษ ไม่จริงจังในการควบคุมตนเอง มักถือคติแมลงวันไม่ตอมแมลงวัน มีวัฒนธรรมความเป็นพี่น้องและความเกรงใจทำให้วิธีการตรวจสอบตนเองไม่ได้ผล และองค์กรขาดความน่าเชื่อถือในสายตาสาธารณชน

ความเห็นอีกฝ่ายหนึ่งเชื่อว่า เป็นวิธีการที่ได้ผล กล่าวคือองค์กรและสมาคมวิชาชีพ มีฝ่ายรับเรื่องราวร้องทุกข์ และมีข้อบังคับในการดำเนินการตรวจสอบและลงโทษนักวิชาชีพที่กระทำผิดจรรยาบรรณ วิธีการคือเมื่อนุกรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์แล้ว จะส่งเรื่องกลับไปยังต้นสังกัดให้ตรวจสอบ ดำเนินการลงโทษ และชี้แจงข้อเท็จจริงกลับมาที่สมาคมวิชาชีพ

ผู้ร่วมเวทีให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า แม้ว่าจะถูกสื่อละเมิดบ่อยครั้ง ประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยร้องทุกข์ต่อองค์กรวิชาชีพเพราะไม่เชื่อว่าองค์กรวิชาชีพจะพิทักษ์สิทธิให้ได้ เรื่องที่สื่อมักกระทำผิดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพมี 3 ด้าน คือ ข่าวดาราขบวนการมักลงข่าวที่พิพาทจากผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาว่าเป็นอาชญากรทั้งที่คดียังไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ข่าวดุคคัลสาธารณะหรือผู้มีชื่อเสียงในสังคมซึ่งมักถูกละเมิดในความเป็นส่วนตัว และข่าวการโจมตีหรือใส่ร้ายป้ายสีบุคคลโดยปราศจากความจริง เช่นข่าวโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง การพาดหัวข่าวแบบสุดโต่ง ผู้ร่วมเวทีให้ความเห็นว่าสื่อมักถือเสรีภาพของสื่อเป็นใหญ่และไม่ค่อยยึดถือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพในการปฏิบัติหน้าที่ของตน บางคนคิดว่าตนเองมีอภิสิทธิ์เหนือคนอื่น รายงานข่าวที่ละเมิดสิทธิผู้อื่นจึงปรากฏให้เห็นอยู่เสมอและในทางปฏิบัติองค์กรวิชาชีพไม่สามารถควบคุมจรรยาบรรณของสมาชิกได้

“องค์กรและสมาคมวิชาชีพสื่อมีลักษณะเป็นเสือกระดาษ ไม่จริงจังในการควบคุมตนเอง มักถือคติแมลงวันไม่ตอมแมลงวัน มีวัฒนธรรมความเป็นพี่น้องและความเกรงใจทำให้วิธีการตรวจสอบตนเองไม่ได้ผล และองค์กรขาดความน่าเชื่อถือในสายตาสาธารณชน”

ผู้ร่วมเวทีชี้ว่าสาเหตุที่ควบคุมตนเองไม่ได้มาจากการไม่มีบทลงโทษ ดังนั้น มาตรการควบคุมตนเองจึงไร้ประสิทธิภาพ

*ดูข้อบังคับด้านจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541 (ค.ศ. 1998) ในภาคผนวก

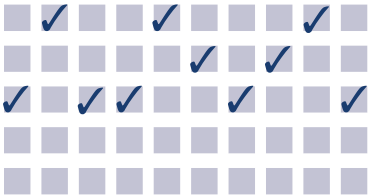
“ความน่าเชื่อถือของสื่อในขณะนี้ตกต่ำลงไปแล้ว”

หลัก ทำให้เรื่องการรายงานข่าวและความเห็นที่ให้ความยุติธรรมต่อทุกฝ่ายแบบมีอาชีพไม่ถูกนำมาปฏิบัติอีกต่อไป

ผู้ร่วมเวทีได้แสดงความเห็นวาระระหว่างสื่อวิทยุและโทรทัศน์ และสื่อหนังสือพิมพ์ พบว่าสื่อหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ตามหลักการพื้นฐานของการรายงานข่าวได้ดีกว่าสื่อวิทยุและโทรทัศน์ แต่รายการเล่าข่าวจากหนังสือพิมพ์ทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์ จัดว่าเป็นรูปแบบที่ช่วยให้เกิดสมดุลของวาระข่าวและความคิดเห็นได้บ้าง สิ่งที่ขาดหายไปคือรายงานข่าวเจาะแบบสืบสวนสอบสวน (investigative report) เนื่องจากสื่อใช้วิธีโจมตีซึ่งกันและกันทางการเมือง แทนที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงเชิงลึกแล้วนำมารายงาน ทำให้ความน่าเชื่อถือของสื่อในขณะนี้ตกต่ำลงไปมาก

ไบบันทึกระยะ 4.2

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.2

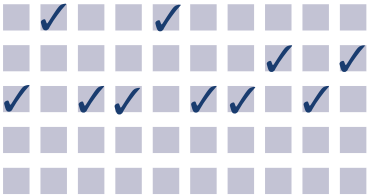
4.3 สื่อรายงานครอบคลุมเหตุการณ์ต่าง ๆ เรื่องราวและประเด็นสังคมวัฒนธรรม รวมทั้งธุรกิจ/เศรษฐกิจ เรื่องราวในท้องถิ่นและข่าวสืบสวนสอบสวน

บทวิเคราะห์

ผู้ร่วมเวทีมีความเห็นว่าสื่อในปัจจุบันเสนอข่าวและรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้กว้างขวางพอสมควร แต่อาจจะมีลักษณะเร้าอารมณ์อยู่มาก (sensational) สิ่งที่ขาดไปอย่างเห็นได้ชัดคือข่าวสืบสวนสอบสวน เช่น มีการเปิดโปงและโจมตีนักการเมือง แต่ไม่มีข้อมูลเจาะลึกเพียงพอที่จะเอาไปใช้ดำเนินการต่อได้จริง และข่าวท้องถิ่นก็มีพื้นที่น้อยในสื่อระดับชาติ สาเหตุมาจากการที่สำนักข่าวและองค์กรสื่อต่าง ๆ ล้วนตั้งอยู่ในกรุงเทพ คือมีการกระจุกตัวไม่กระจายไปในภูมิภาค มีลักษณะรวมศูนย์สูงมาก ยิ่งไปกว่านั้น การรายงานข่าวยังสะท้อนมุมมองจากสายตาของคนกรุงเทพ

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 4.3

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามตัวชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.4

4.4 องค์การสื่อมวลชนส่งเสริมเรื่องการให้โอกาสที่เท่าเทียมกันแก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยไม่เลือกเชื้อชาติ กลุ่มทางสังคม ความเป็นหญิง-ชาย และเพศสภาพ ความแตกต่างทางศาสนา ความพิการ และวัย

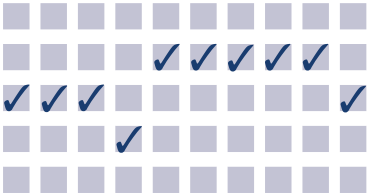
บทวิเคราะห์

องค์การสื่อมวลชนไม่มีนโยบายการจ้างงานที่ให้โอกาสเท่าเทียมแก่คนทุกกลุ่ม ผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่าองค์กรสื่อยังมีปัญหามากในเรื่องนี้ มีการเลือกปฏิบัติทั้งเปิดเผยและแอบแฝงเพื่อตอบสนองอภิปรัชญาทางการตลาด เช่นจะจ้างบุคลากรที่หน้าตาดี อายุน้อย บางองค์กรไม่จ้างผู้หญิง ไม่จ้างเกย์ หรือกลุ่มข้ามเพศ ไม่ส่งเสริมให้ผู้ที่นับถืออิสลามเป็นผู้ประกาศข่าว และไม่ให้สวมชุดฮิญาบออกอากาศ บางแห่งไม่จ้างคนหน้าคมเข้มแบบแซก เป็นต้น

ผู้ร่วมเวทีแสดงความเห็นว่าองค์กรสื่อมวลชนไม่มีนโยบายเชิงรุก (proactive) ในการรับพนักงานที่เป็นผู้พิการ และไม่ตื่นตัวในเรื่องการให้คนทุกกลุ่มในสังคมมีตัวแทนอยู่ในองค์กรของตน

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 4.4

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานดัชนีตัวชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.6

4.5 นักหนังสือพิมพ์และบรรณาธิการไม่เซ็นเซอร์ตนเอง

บทวิเคราะห์

ร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นว่า ในปัจจุบันการทำงานของนักหนังสือพิมพ์และบรรณาธิการของสื่อมวลชนทุกแขนงมีการเซ็นเซอร์ตัวเองมาก โดยมีสาเหตุต่าง ๆ กัน ทั้งจากเจ้าของกิจการ จากแรงกดดันทางเมือง การแข่งขันทางเศรษฐกิจ โฆษณา และสังคมนอกองค์กร รวมทั้งจากตัวนักข่าวเอง

“ฝ่ายความมั่นคงจะเซ็นเซอร์นักข่าวโทรทัศน์ไปให้ข้อมูลที่เป็นการก่อกวนทางทหารเป็นประจำทุกวัน จนบรรณาธิการเกิดความไวเนื้อเชื้อใจและเห็นคล้อยตามข้อมูลที่ฝ่ายความมั่นคงป้อนมาให้”

ผู้ร่วมเวทียกตัวอย่างให้เห็นว่า การเซ็นเซอร์ตัวเองของนักข่าวอาจจะเกิดจากความใกล้ชิดกับแหล่งข่าวมากเกินไป นักข่าวให้ความเชื่อถือข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวนั้น ๆ เช่น ในภาคใต้ฝ่ายความมั่นคงจะเซ็นเซอร์นักข่าวโทรทัศน์ ไปให้ข้อมูลที่เป็นการก่อกวนทางทหารเป็นประจำทุกวัน จนบรรณาธิการเกิดความไวเนื้อเชื้อใจและเห็นคล้อยตามข้อมูลที่ฝ่ายความมั่นคงป้อนมาให้

ทิศทางข่าวทางโทรทัศน์เกี่ยวกับภาคใต้จึงออกมาเหมือน ๆ กัน นักข่าวและบรรณาธิการจึงเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติการทางจิตวิทยาของฝ่ายความมั่นคง ในอีกด้านหนึ่งสื่อมวลชนก็เสนอข่าวความรุนแรงในภาคใต้น้อยลงเพราะไม่ต้องการตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในภาคใต้

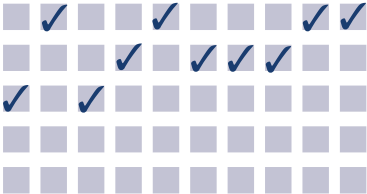
สำหรับตัวนักข่าวการเซ็นเซอร์ตัวเองยังอาจจะมีหลายสาเหตุ ผู้ร่วมเวทีชี้ให้เห็นว่าอาจจะเกิดจากความต้องการที่จะปกป้องแหล่งข่าวไม่ให้ตกอยู่ในอันตราย หรือจากความไม่ชัดเจนว่าอะไรรายงานได้ อะไรรายงานไม่ได้ หรือเกิดจากความกลัว เช่น เรื่องหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และมาตรา 112 นักข่าวต้องหารูปแบบวิธีและภาษาในการเขียนเป็นพิเศษเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบทางการเมือง หรือในทางกลับกัน ก็อาจจะเกิดผลข้างเคียงอีกแบบหนึ่งคือนักข่าวจะเสนอเรื่องนั้น ๆ มากขึ้นแทนที่จะเสนอน้อยลงหรือไม่เสนอเลย ดังนั้น ถ้าเรื่องใดรายงานแล้วจะไม่ปลอดภัยกับตัวเอง นักข่าวก็จะเซ็นเซอร์ไว้ก่อน หรือหากไม่ตรงกับความเชื่อทางการเมืองของตนเองเรื่องนั้นก็จะถูกเซ็นเซอร์เช่นกัน การเซ็นเซอร์ตัวเองจึงซึมลึกเข้าไปในวิชาชีพมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่อาจจะไม่มีการยอมรับต่อสาธารณะ

ผู้ร่วมเวทีอภิปรายว่าหากมองอีกด้านหนึ่ง การเซ็นเซอร์ตัวเองก็อาจจะถือว่าเป็นการทำหน้าที่ตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพได้เช่นกัน เช่น การเสนอข่าวที่มีเนื้อหาละเอียดอ่อน ส่งผลกระทบต่อสังคมสูง หรืออาจทำให้เกิดการเลียนแบบ บรรณาธิการอาจจะเสนอเป็นข่าวเล็ก ๆ อาทิ ข่าวการ กระโดดจากรถไฟฟ้าฆ่าตัวตาย

“ถ้าเรื่องใดรายงานแล้วจะไม่ปลอดภัยกับตัวเองนักข่าวก็จะเซ็นเซอร์ไว้ก่อน หรือหากไม่ตรงกับความเชื่อทางการเมืองของตนเองเรื่องนั้นก็ถูกเซ็นเซอร์เช่นกัน”

ไบบันทึกระคะแนน ข้อ 4.5

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 1.8

4.6 เอกชนที่เป็นเจ้าของสื่อกระแสหลักฉบับที่ก่อตั้งมานาน ไม่ก้าวกล้าความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการ

บทวิเคราะห์

ผู้ร่วมเวทีอภิปรายไปในทิศทางเดียวกันว่า เจ้าของสื่อฉบับใหญ่ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีการก้าวกล้าการทำงานของกองบรรณาธิการมากขึ้นในระยะหลัง และมีแนวโน้มจะเข้ามาแทรกแซงมากขึ้นเรื่อย ๆ อาทิ ในการเสนอรายงานข่าวหรือแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในคอลัมน์ประจำ หรือในกรณีที่ข่าวอาจจะกระทบกับรายได้โฆษณา หรือรายงานที่เป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับกิจกรรมหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายธุรกิจของเจ้าของสื่อ เป็นต้น

การใช้อำนาจของเจ้าของสื่อมีหลายลักษณะ เช่น สั่งไม่ให้เสนอรายงานข่าวหรือความคิดเห็น ปลดผู้เขียนออกจากคอลัมน์ประจำไม่ให้แสดงความคิดเห็นในพื้นที่นั้นอีก หรือกดดันให้นักข่าวหรือหัวหน้าข่าวต้องลาออกจากงาน หรือประนีประนอมกับเจ้าของธุรกิจที่ฟ้องร้องหนังสือพิมพ์ของตน โดยที่คดียังอยู่ในกระบวนการยุติธรรม และผู้เขียนคอลัมน์เชื่อว่าข้อเขียนของตนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริต และเป็นธรรมต่อธุรกิจนั้น ๆ ผู้ร่วมเวทีแสดงความเห็นว่าจากกรณีต่าง ๆ ทำให้เห็นว่ารูปแบบการก้าวกล้ามีมากขึ้นและจะขยายตัวออกไปอีกในอนาคต

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 4.6

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	✓	✓										
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน			✓	✓	✓	✓		✓	✓			
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน							✓				✓	
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่												
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน												

คะแนนเฉลี่ย 2.0

4.7 นักหนังสือพิมพ์และองค์กรสื่อสารมวลชนมีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมจริยธรรม และไม่คอร์รัปชัน

บทวิเคราะห์

องค์กรสื่อหลายแห่งมีข้อบังคับทางจริยธรรม (code of conduct) เพื่อควบคุมเรื่อง คุณธรรม จริยธรรมของนักข่าว อย่างไรก็ตาม ผู้ร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นว่าขณะนี้การติดตามนักข่าวมีรูปแบบที่ค่อนข้างแบบเนียนแทนที่จะเป็นลักษณะการให้ของข่าวเช่นในอดีต เพราะข้อบังคับทางจริยธรรมส่วนใหญ่จะกำหนดว่ารับของขวัญที่มีมูลค่าเกินกว่า 3,000 บาท ไม่ได้ ดังนั้น แหล่งข่าว บริษัทธุรกิจ ต่างหาวิธีใหม่ ๆ ในการสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกับนักข่าว ให้สิทธิพิเศษ เช่น ให้กิน ดื่ม เที่ยวฟรี ให้เดินทางไปทำข่าวต่างประเทศฟรีตลอดรายการ หรือสนับสนุนการอบรมนักข่าวของสมาคมวิชาชีพ เป็นต้น

ใบบันทึกคะแนน ข้อ 4.7

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด												
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน					✓	✓		✓				
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	✓	✓	✓	✓					✓	✓		
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่						✓						
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน												

คะแนนเฉลี่ย 2.8

4.8 ระดับชั้นเงินเดือนและเงื่อนไขสวัสดิการการทำงานของนักหนังสือพิมพ์และผู้ประกอบวิชาชีพสื่อแขนงอื่น ๆ มีความเพียงพอ

บทวิเคราะห์

ผู้ร่วมเวทีมีความคิดเห็นเป็น 2 แนวทาง คือฝ่ายหนึ่งเห็นว่าระดับชั้นเงินเดือนและเงื่อนไขสวัสดิการการทำงานของนักหนังสือพิมพ์มีความเพียงพอต่อการดำรงชีพและทำงานอย่างซื่อสัตย์ โดยอัตราเงินเดือนเริ่มต้นสำหรับผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านสื่อสารมวลชนจะใกล้เคียง หรือเทียบเท่ากับสาขาอื่น ๆ แต่ความก้าวหน้าจะแตกต่างกัน เงินเดือนจะไม่ปรับขึ้นมากนักในระยะสิบหรือยี่สิบปี

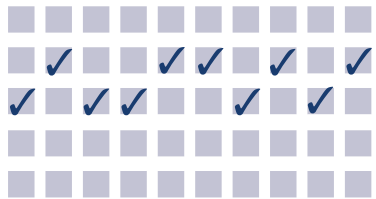
ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าระดับชั้นเงินเดือนค่อนข้างต่ำ แต่มีสิ่งชดเชยอื่น ๆ จากองค์กร เช่น บางองค์กรจะให้โบนัสเดือน เพื่อทดแทนอัตราเงินเดือนที่อยู่ในระดับต่ำ หรือให้สวัสดิการด้านที่พักอาศัย ให้เงินซื้อบ้าน เป็นต้น กลุ่มที่มีระดับเงินเดือนต่ำกว่านักข่าว คือกลุ่มช่างภาพ และนักข่าวท้องถิ่น ซึ่งมีรายได้จากการเขียนข่าวเป็นรายชิ้น หากได้รับการเผยแพร่จึงจะได้รับค่าตอบแทน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือนักข่าวต้องหารายได้เพิ่มเติมจากการทำงานอื่นนอกองค์กร ทำให้ทำงานในหน้าที่นักข่าวได้ไม่เต็มที่ องค์กรสื่อบางแห่งอนุญาตให้นักข่าวรับงานนอกเพื่อชดเชยกับรายได้ที่ไม่สูงมากนักจากองค์กรบ่อยครั้งนักข่าวต้องการทำรายงานข่าวสืบสวนสอบสวน แต่ก็มักไม่ได้โอกาสเพราะองค์กรไม่สนับสนุนงบประมาณ จึงรายงานเฉพาะข่าวที่ทำไม่ยากและขายได้

“กลุ่มที่มีระดับเงินเดือนต่ำกว่านักข่าว คือกลุ่มช่างภาพ และนักข่าวท้องถิ่น ซึ่งมีรายได้จากการเขียนข่าวเป็นรายชิ้น”

ไบบันทึกระยะแน ข้อ 4.8

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.5

4.9 นักวิชาชีพสื่อสารมวลชนสามารถเข้าถึงการฝึกอบรมต่างๆ ที่เป็นหลักสูตรอย่างเป็นทางการ รวมทั้งโอกาสในการพัฒนาเพิ่มพูนทักษะ

บทวิเคราะห์

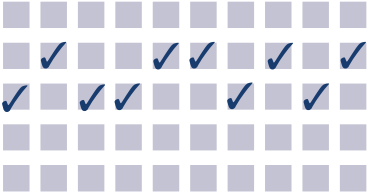
หลักสูตรนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชนระดับปริญญาตรีมีกว่า 30 หลักสูตรในมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชนทั่วประเทศ แต่ผลิตบัณฑิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานอาชีพ ในส่วนขององค์กรสื่อนั้นเมื่อรับพนักงานแล้วก็เน้นให้ทำงานให้แก่องค์กรมากกว่าจะส่งเสริมให้ทำงานได้อย่างมืออาชีพ

ผู้ร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นว่าการฝึกอบรมเพื่อพัฒนานักข่าวอย่างเป็นระบบมีน้อยมาก เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ แม้ว่าจะมีการอบรมเพิ่มทักษะพนักงานอยู่บ้าง แต่องค์กรสื่อส่วนใหญ่เน้นให้นักข่าวทำงานมากกว่าจะให้โอกาสในการพัฒนาตัวเองให้ก้าวหน้าในทักษะวิชาชีพ ส่วนองค์กรวิชาชีพมีการจัดการฝึกอบรมเพื่อเสริมทักษะบางด้าน เช่น การรายงานข่าวสืบสวนสอบสวน นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยก็ไม่มีหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะสำหรับนักข่าวที่อยู่ในวิชาชีพหรือนักข่าวรุ่นกลาง หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษามักเน้นด้านทฤษฎีและวิจัย

แต่ในอีกด้านหนึ่งผู้ร่วมเวทีได้ให้ความเห็นด้วยว่า เมื่อมีการจัดการฝึกอบรมก็มักพบปัญหาไม่ได้รับความร่วมมือจากองค์กร หรือจากหัวหน้างาน บรรณาธิการ หรือตัวนักข่าว แม้จะเชิญวิทยากรจากต่างประเทศก็ไม่ได้รับความสนใจมากนัก

ไบบันทึกระยะแน ข้อ 4.9

- 1 ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด
- 2 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน
- 3 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน
- 4 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่
- 5 ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน

คะแนนเฉลี่ย 2.5

4.10 นักหนังสือพิมพ์และผู้ประกอบวิชาชีพสื่อแขนงอื่น ๆ มีการรวมตัวกันเป็นสหภาพแรงงาน และหรือสมาคมวิชาชีพ

องค์กรสื่อของเอกชนส่วนใหญ่ไม่มีสหภาพแรงงาน สื่อของรัฐไม่สามารถมีสหภาพแรงงานได้ ยกเว้นพนักงานองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) สำหรับพนักงานขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพแห่งประเทศไทยก็รวมตัวกันเป็นสหภาพไม่ได้ เพราะกฎหมายองค์กรห้ามการรวมตัวในรูปแบบนี้ กรรมการนโยบายมีแนวทางส่งเสริมให้นักงนรวมตัวกันในรูปของสมาพันธ์

ส่วนองค์กรและสมาคมวิชาชีพ เช่น สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย เป็นการรวมตัวกันของนักข่าวและบรรณาธิการ แต่ไม่ได้ทำหน้าที่ด้านการต่อรองแรงงาน

องค์กรสื่อที่มีสหภาพแรงงาน เช่น บางกอกโพสต์ และเดอะเนชั่น สามารถต่อรองให้บริษัทปรับปรุงสวัสดิการของพนักงานได้ ต่างจากหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ที่ไม่มีสหภาพแรงงานอย่างใดก็ดี ผู้ร่วมเวทีเห็นว่าสหภาพแรงงานที่มีอยู่มุ่งเน้นการทำงานไปในเรื่องสวัสดิการของพนักงาน แต่ไม่ได้ทำหน้าที่ในด้านการตรวจสอบนายจ้างหรือการคอร์รัปชันในบริษัท หรือการดูแลสิ่งแวดล้อมในการทำงานซึ่งมีอันตรายต่อสุขภาพของพนักงาน

ไบบันทึกระยะคะแนน ข้อ 4.10

1	ประเทศไม่ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัด	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดเพียงบางด้าน	☐	☐	☒	☒	☐	☒	☒	☒	☒
3	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดในหลายด้าน	☒	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☒	☐
4	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดส่วนใหญ่	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	ประเทศได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดทุกด้าน	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

คะแนนเฉลี่ย 2.2

คะแนนเฉลี่ยสำหรับส่วนที่ 4 2.3

คะแนนเฉลี่ยของประเทศ 2.7

คำถามและความคิดเห็นเพิ่มเติม

1. ภูมิทัศน์สื่อในระยะสองปีที่ผ่านมามีการพัฒนาการในด้านบวกอย่างไรบ้าง

- สื่อทางเลือกเพิ่มมากขึ้น หลายรูปแบบ บล็อกมีมากขึ้น มีการรายงานข่าวพลเมือง (citizen journalism) เมื่อมีวิกฤติการณ์ทางการเมืองทำให้มีแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย
- สื่อใหม่และสื่อทางเลือกมีเนื้อหาทางการเมือง และสื่อเหลือง – แดง กล้าท้าทายอำนาจรัฐ
- ประชาชนมีความตื่นตัวในข้อมูลข่าวสารและการเมืองสูง ส่งผลต่อคุณภาพข่าว
- ประชาชนต้องการทำสื่อด้วยตนเอง ไม่ต้องการตัวกลาง ไม่ต้องการพึ่งสื่อกระแสหลัก
- วิทยุชุมชนเป็นสื่อใหม่ในท้องถิ่นที่มีศักยภาพ และแข่งขันกับสื่อของรัฐในท้องถิ่น
- คุณภาพของข่าวทีวีมีทิศทางชัดเจนมากขึ้น มีความเป็นวิชาชีพมากขึ้นในการเป็นปากเสียงให้กับประชาชน
- มีสถานีโทรทัศน์ที่เป็นสื่อสาธารณะคือทีวีไทย ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันเชิงคุณภาพ
- มีกฎหมายใหม่ที่เป็นประโยชน์ เช่น พรบ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ ฯ พรบ.องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะ ฯ
- มีองค์กรวิชาชีพด้านสื่อเพิ่มขึ้น เช่น สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และมีข้อบังคับทางจริยธรรมของวิชาชีพ ซึ่งข้อบังคับของทีวีไทยจะเป็นบรรทัดฐานสำหรับสื่อทั่วไปในอนาคต
- เทคโนโลยีทำให้นักวิชาชีพต้องทำงานหลายด้านมากขึ้น เพราะมีรูปแบบสื่อใหม่หลากหลายขึ้น
- ทหารและรัฐไม่เซ็นเซอร์หนังสือพิมพ์ในช่วงวิกฤติทางการเมือง

2. ภูมิทัศน์สื่อในระยะสองปีที่ผ่านมามีการพัฒนาการในด้านลบอย่างไรบ้าง

- สื่อมีการเลือกข้างทางการเมืองและมีลักษณะสุดขั้ว ไม่เปิดให้ฝ่ายตรงข้ามมีพื้นที่แสดงความคิดเห็น และโจมตีอีกฝ่ายว่าเป็นสื่อเทียม รวมทั้งใช้ความรุนแรงเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการกับฝ่ายตรงข้าม

- มีสื่อโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองจำนวนมาก เนื้อหาใส่ร้ายป้ายสี และสร้างความเกลียดชัง
- รัฐบาลปิดกั้นสื่อและการเสรีภาพในแสดงความคิดเห็นของประชาชน โดยใช้กฎหมายเข้ามาควบคุม มีการการบล็อกเว็บไซต์ และปิดวิทยุชุมชน รัฐบาลใช้กฎหมายที่มีบทลงโทษสูง
- สื่อมวลชนเซ็นเซอร์ตัวเอง ไม่เสนอความจริง รายงานข่าวขาดความลึก ไม่รอบด้าน
- มีการสร้างมตมหาชนเทียมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (social media)
- กฎหมายหมิ่นประมาทยังถูกหยิบมาใช้เพื่อปิดกั้นการทำงานของสื่อ ทั้งฟ้องนักข่าวองค์กร และแหล่งข่าว ระดับสิทธิเสรีภาพลดลง มีคนติดคุกเพิ่มขึ้นเพราะใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นแบบเสรี
- ความตื่นตัวของประชาชนทำให้เกิดการต่อต้านของฝ่ายอำนาจ และอาจนำไปสู่การต่อสู้ที่รุนแรงมากขึ้น
- มีวัฒนธรรมการรับสื่อที่นิยมความสุดขั้ว ส่งเสริมให้เกิดความเกลียดชังและใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา
- มีนักข่าวเสียชีวิตกว่า 20 คน นับว่ามากเป็นประวัติการณ์ และคาดว่าจะไม่มีการคลี่คลายคดี
- นักข่าวทำงานแข่งกับเวลา มุ่งที่ความเร็ว ให้ความสำคัญกับเนื้อหาน้อยลง และทำตัวเป็นคนดังเสียเอง
- ภาวะการแข่งขันทางตลาดของสื่อและจากภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจ สื่อสิ่งพิมพ์อาจจะเจอทางตันในอนาคต

3. ถ้ามีความเปลี่ยนแปลงด้านบวก ใครหรืออะไรเป็นตัวจักรสำคัญที่ผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลง

- เอ็นจีโอ สมาคมวิชาชีพ ชนชั้นกลาง เป็นคนผลักดันให้เกิดกฎหมายสื่อดี ๆ
- ความรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ความตระหนักในด้านสิทธิ ความตื่นตัวของประชาชน และเทคโนโลยีด้านสื่อ
- ความกดดันทางสังคม บัญหารอบตัว ทำให้ชาวบ้านหันมาทำสื่อของตนเอง
- สื่อสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก
- วิกฤติการเมืองกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสนใจ ทำให้ไปหาข่าวสาร ความรู้มากขึ้น และทำให้สื่อกระแสหลักเองต้องหันมาพัฒนาตัวเอง
- สื่อและประชาชนต่างตระหนักในเรื่องที่เกิดในช่วงที่ผ่านมา และผลักดันซึ่งกันและกัน

- ความล้มเหลวของระบบ ทำให้โครงสร้างสังคมการเมืองมีจังหวะที่จะเปลี่ยนแปลง
- ความเปลี่ยนแปลงของพรรคการเมือง
- อินเทอร์เน็ตเป็นตัวจักรที่ผลักดันให้เกิดพื้นที่ใหม่ ๆ ขยายขอบเขตสิทธิเสรีภาพ

4. อะไรเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางความเปลี่ยนแปลงในด้านบวกที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

- บรรยากาศที่ไม่มีเสรีภาพอย่างแท้จริงจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านบวก
- การเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์มากในสังคมไทยจนบดบังเรื่องสิทธิเสรีภาพและการวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์
- รัฐขาดเจตนาารมณ์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและประชาชน
- พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินและการใช้อำนาจของฝ่ายความมั่นคง
- การไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างทางการเมืองและทัศนคติแบบเผด็จการทางการเมือง มองเห็นประชาชนเป็นปฏิปักษ์
- ทหารมีอำนาจมาก นำพาประเทศไปสู่การถดถอยทางประชาธิปไตยและทางเศรษฐกิจ
- อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเหตุขัดขวางการวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์
- นักวิชาชีพสื่อที่ยอมตกเป็นเครื่องมือทางการเมือง
- สื่อมวลชนไม่ยอมรับการตรวจสอบกันเองหรือการตรวจสอบจากภายนอก
- มาตรฐานทางวิชาชีพที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
- เศรษฐกิจจะเป็นปัญหาพื้นฐานใหญ่ เจ้าของธุรกิจมุ่งแต่กำไรสูงสุด และอาจเกิดวิกฤตรอบใหม่
- ตลาดสื่อเปลี่ยนไปสู่กลุ่มวัยรุ่น เนื้อหาเปลี่ยนไปสู่ด้านบันเทิงมากขึ้น

5. กิจกรรมจำพวกใดบ้างที่จำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นในระยะสองปีต่อจากนี้

- การสร้างบรรยากาศในสังคมให้ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชน กลุ่มการเมืองสีต่าง ๆ หรือประชาชน
- การทบทวนแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อโดยเฉพาะที่เป็นอุปสรรคต่อสิทธิเสรีภาพ เช่นกฎหมายหมิ่นประมาท กฎหมายความมั่นคง

- การมีองค์กรตรวจสอบ กสทช.
- การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงสื่อของประชาชนโดยขยายโครงสร้างพื้นฐานให้ทั่วถึงกระจายสื่อไปสู่กลุ่มที่ยังเข้าไม่ถึงและเพิ่มประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่
- การส่งเสริมเรื่องการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มผู้รับสื่อ
- การส่งเสริมให้องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคด้านสื่อ
- การเพิ่มคุณภาพของคอนแทกงานรุ่นใหม่และทักษะความเป็นมืออาชีพมีโครงการฝึกอบรมระยะสั้นและระยะยาว
- การส่งเสริมผู้ผลิตสื่อขนาดเล็ก โดยคนกลุ่มใหม่
- การเพิ่มศักยภาพของสื่อใหม่ สื่อภาคประชาสังคม เช่น วิทยุชุมชน, อินเทอร์เน็ต, สื่อพลเมือง และสื่อทางเลือกต่าง ๆ
- การส่งเสริมให้ทำข่าวเจาะแบบสืบสวนสอบสวน
- การตรวจสอบการทำงานของสื่อทั้งตัวนักข่าวและผลงานที่เสนอต่อสาธารณชน โดยมีองค์กร และกลไกที่ทำงานด้านการตรวจสอบที่ทำงานอย่างจริงจังและได้รับการยอมรับจากสังคม

ผู้ร่วมอภิปราย:

จอห์น อิงภากรณ์, ประธาน, มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม

นิธินันท์ ยอดแสงรัตน์, บรรณาธิการอาวุโสฝ่ายบริหาร, หนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น

เทพชัย หทย่อง, ผู้อำนวยการ, องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

นวลน้อย ธรรมเสถียร, ผู้จัดการอาวุโส ฝ่ายโครงการ, องค์การอินเตอร์นิวส์ ประเทศไทย

จอม เพชรประดับ, นักข่าวอิสระ, ผู้สื่อข่าวอิสระ, สถานีโทรทัศน์วอยซ์ทีวีและสถานีโทรทัศน์สปริง นิวส์

นคร ชมพูชาติ, กรรมการบริหาร, องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

สุกัญญา กลางณรงค์, รองประธาน, คณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) และกรรมการ, เครือข่ายพลเมืองเน็ต

ประวิตร โรจนพฤกษ์, ผู้สื่อข่าวอาวุโส, หนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น

ศุภรา จันทร์ขีดฟ้า, ผู้สื่อข่าวอาวุโส, หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์

สมชัย สุวรรณบรรณ, กรรมการนโยบาย, องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

ผู้บันทึกรายงานการประชุม:

รศ. ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, ประธาน, คณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.)

ผู้อำนวยการประชุม:

ดร. เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, ประธาน, สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน

ภาคผนวก

ตารางแสดงค่าใช้จ่ายในระบบโฆษณาจำแนกตามประเภทของสื่อ
พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) และพ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009)

Media	December 09	SOV%	December 08	SOV%	DIFF	% Change
TV	4,787	56.14	4,286	54.90	501	11.69
Radio	547	6.64	586	7.51	-(39)	-(6.66)
Newspapers	1,466	17.81	1,373	17.59	93	6.77
Magazines	355	4.31	509	6.52	-(154)	-(30.26)
Cinema	518	6.29	493	6.31	25	5.07
Outdoor	317	3.85	348	4.46	-(31)	-(8.91)
Transit	150	1.82	125	1.60	25	20.00
In store	61	0.74	73	0.94	-(12)	-(16.44)
Internet	33	0.40	13	0.17	20	153.85
Total	8,233	100.0	7,807	100.0	426	5.46

ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์
สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐

โดยที่เจ้าของ ผู้ประกอบการ บรรณาธิการ และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ทั้งหลายได้พร้อมใจกัน สถาปนาสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ให้เป็นองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ควบคุมกันเอง เพื่อส่งเสริมเสรีภาพ ความรับผิดชอบ สถานภาพผู้ประกอบวิชาชีพและกิจการหนังสือพิมพ์ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนสิทธิการใช้สื่อหนังสือพิมพ์ เพื่อการรับรู้ข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน รวมทั้งยึดถือความยุติธรรม และความเที่ยงธรรมเป็นหลักในการประกอบวิชาชีพ อาศัยความตามข้อ ๕ (๑) และข้อ ๑๔ (๔) แห่งธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ มีมติเห็นชอบให้ตราข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไว้ดัง ต่อไปนี้

หมวด ๑

หมวดทั่วไป

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๐”

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในข้อบังคับนี้

“ข่าว” หมายถึง เนื้อข่าว ความน่าหรือตัวโปรย พาดหัวข่าว ภาพข่าว และคำบรรยายภาพข่าว

“หนังสือพิมพ์” หมายถึง หนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ ข้อ ๓

“ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์” หมายถึงผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ ข้อ ๓

หมวด ๒

จริยธรรมของหนังสือพิมพ์

ข้อ ๔ หนังสือพิมพ์ต้องยึดถือข้อเท็จจริง ความถูกต้องแม่นยำและความครบถ้วน

ข้อ ๕ หนังสือพิมพ์ต้องนำเสนอข่าวเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือหมู่คณะ

ข้อ ๖ หนังสือพิมพ์ต้องแสดงความพยายาม ในการให้เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ข้อ ๗ หนังสือพิมพ์ต้องไม่แต่งเติมเนื้อหาสาระของข่าว จนคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ ๘ หนังสือพิมพ์ ต้องละเว้นการเสนอข่าวเพราะความลำเอียง หรือมีอคติจนเป็นเหตุให้ข่าวนั้นคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ ๙ หนังสือพิมพ์ต้องไม่สอดแทรกความคิดเห็นลงในข่าว

ข้อ ๑๐ เมื่อคัดลอกข้อความใดจากหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ หรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ต้องบอกที่มาของข้อความนั้น

ข้อ ๑๑ การเสนอข่าวที่มีการพาดพิง อันอาจเกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือองค์กรใด ๆ ต้องแสดงถึงความพยายามในการเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาแสดงข้อเท็จจริงด้วย

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่มีการเสนอข่าวผิดพลาด หนังสือพิมพ์ต้องลงพิมพ์แก้ไขข้อผิดพลาด ดังกล่าวโดยไม่ชักช้า

ข้อ ๑๓ หนังสือพิมพ์ต้องไม่เสนอข่าวโดยเลื่อนลอยปราศจากแหล่งที่มา พึงระบุชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์

หรือให้ข่าวอย่างเปิดเผย เว้นแต่จะมีเหตุอันควรปกปิดเพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแหล่งข่าว และต้องเป็นประโยชน์ต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน

ข้อ ๑๔ หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดชื่อและฐานะของบุคคลที่ให้ข่าวไว้เป็นความลับ หากได้ให้คำมั่นแก่แหล่งข่าวนั้นไว้ หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดนามปากกาหรือนามแฝงที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นไว้เป็นความลับ

ข้อ ๑๕ ในการเสนอข่าวหรือภาพใด ๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาส ในการเสนอข่าวตามวรรคแรกต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรีและผู้ ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง

ข้อ ๑๖ การพาดหัวข่าวและความนำของหนังสือพิมพ์ ต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าว และต้องสะท้อนใจความสำคัญหรือเนื้อหาหลักของข่าว

ข้อ ๑๗ หนังสือพิมพ์จะต้องไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจาร หรือนำหวาดเสียโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถาวร

ข้อ ๑๘ ในการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ หนังสือพิมพ์ต้องให้ความเที่ยงธรรมแก่ฝ่ายที่ถูกพาดพิงเสมอ

ข้อ ๑๙ ข้อความที่เป็นประกาศโฆษณา ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ ต้องแสดงให้เห็นชัดว่าเป็นประกาศ โฆษณาจะแอบแฝงเป็นการเสนอข่าวหรือความคิดเห็นได้

หมวด ๓

จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

ข้อ ๒๐ ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ต้องไม่ประพฤติปฏิบัติใดๆ อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

ข้อ ๒๑ ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ต้องไม่วาดอ้างหรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ เพื่อเรียกร้องสิทธิหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่ไม่ชอบธรรม

ข้อ ๒๒ ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ต้องละเว้นการรับอามิสสินจ้างอันมีค่า หรือผลประโยชน์ใดๆ เพื่อให้กระทำการหรือไม่กระทำการใดอันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง รอบด้าน

หมวด ๔

แนวปฏิบัติของหนังสือพิมพ์และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

ข้อ ๒๓ ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พึงละเว้นการรับอภิสิทธิ์ หรือตำแหน่ง เพื่อให้กระทำการ หรือไม่กระทำการใดอันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องรอบด้าน

ข้อ ๒๔ การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ พึงตระหนักถึงความสำคัญของข่าวต่อสาธารณชน และไม่เสนอข่าวในทำนองชวนเชื่อในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

ข้อ ๒๕ การได้มาซึ่งข่าวสาร หนังสือพิมพ์พึงใช้วิธีที่สุภาพและซื่อสัตย์

ข้อ ๒๖ ในการแสดงความคิดเห็น หนังสือพิมพ์พึงกระทำโดยบริสุทธิ์ใจ และไม่มีพันธกรณีอื่นใด นอกจากมุ่งปฏิบัติหน้าที่เพื่อสาธารณชน โดยไม่ยอมให้อิทธิพลอื่นใดมาครอบงำความคิดเห็น

ข้อ ๒๗ หนังสือพิมพ์ พึงละเว้นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ข้อ ๒๘ หนังสือพิมพ์พึงใช้ความระมัดระวังอย่างรอบคอบ ให้ประกาศโฆษณาทั้งหลายอยู่ภายในขอบเขตของศีลธรรมและวัฒนธรรม หนังสือพิมพ์พึงระมัดระวังที่จะไม่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่นำ สงสัยว่าจะเป็นภัยแก่สังคมหรือสาธารณชน

ข้อ ๒๙ หนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่มีเหตุให้น่าเชื่อว่าเจ้าของประกาศโฆษณานั้น เจตนาจะทำให้ผู้อ่านหลงเชื่อในสิ่งทั้งมลาย

ข้อ ๓๐ ภาษาที่ใช้ในหนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงคำที่ไม่สุภาพ หรือมีความหมายเหยียดหยาม

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

นายมานิจ สุขสมจิตร

ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ